

LOVEC

glasilo Lovske zveze Slovenije

November 8
1973

GORDONOV SETER — Prvi zarod teh škotskih setrov je nastal okoli l. 1770, vendar se je s prodajo izgubil. V 19. stoletju so pasmo znova poživili. Gordonov seter je najtežji med tremi vrstami setrov in tudi najmanj hiter.

KUVAŠ — Pogumen, miren, dober čuvaj. Njegove prednike so pred stoletji pripeljali na Ogrsko Madžari ali pa kumanska plemena. Ime naj bi nastalo iz turške besede kavaš, kar pomeni oborožen stražnik.

ANGLEŠKI KRVOSLEDEC — Ta pasma je prišla v Anglijo l. 1066 z Normani. Kot pripoveduje legenda, je sveti Hubert lovil s predniki te pasme v belgijskih Ardenih. Pes je izvrsten krvosledec, strpen in človeku privržen.

BURGOŠKI PTIČAR — Ena najstarejših španskih pasem, v svoji domovini zelo cenjen lovski pes. Zanesljiv, dejaven, ubogljiv.

Gojenje psov se je zadnja leta zelo razmahnilo, zato se je pokazala potreba po modernem priročniku o tej dejavnosti.

Cankarjeva založba je pripravila knjigo

Psi

vsega

sveta

ki bo izšla spomladi leta 1974. Knjiga bo dobrodošla ne le lovcem, temveč širokemu krogu ljubiteljev živali.

Obsegala bo:

- natančne opise nad 300 vrst psov
 - anatomijo psa
 - kako psa šolamo
- kako za psa skrbimo
 - rodovnike
 - bolezni itd.

- nad 300 barvnih ilustracij
- knjiga z 256 stranmi
- priročni format 19 × 11,5 cm
- vezana v usnje s ščitnim ovitkom

Knjiga bo izšla v koprodukciji z ugledno nizozemsko založbo Elsevier iz Amsterdama.

CENA CA. 100 DIN

Prednaročila sprejemajo vse knjigarne, zastopniki založbe in
CANKARJEVA ZALOŽBA,
 61000 LJUBLJANA, Kopitarjeva 2

Lovec

glasilo Lovske zveze Slovenije

LVI. letnik

št. 8

november – listopad 1973

Jazbec (Meles meles),
v lovskem žargonu tudi
sivi ponočnjak.

V Sloveniji je do nadaljnjega še povsem nezaščiten divjad. Z novim lovskim zakonom pa naj bi imel tudi pri nas varstveno dobo. Hrvatje so ga v novem, letos sprejetem lovskem zakonu zaščitili od 1. 4. do 1. 12. Za Slovenijo bi bilo pravilneje, če bi dovolili lov nanj vso jesen in ga zaščitili že s februarjem, saj jazbice v tem mesecu že skotijo mladiče.

V novembru ali že prej nastelje jazbino s suho travo, listjem ali mahom, pod kožo pa si nabere zalogo tolščice, da ga pozimi ne zebe. Jazbec težke zimske dni prebije kot samotar v jazbini. Vendar ni pravi zimski zaspanec, ampak dremuh. Pravi zimski zaspanci so živali, ki se jim telesna temperatura med spanjem zelo zniža. Naši pravi zimski zaspanci izmed toplotokrvnih živali so: svizec, polhi, jež in netopirji.

Vsebina:

Ing. Miha Adamič
Republiški sekretariat
za kmetijstvo
in gozdarstvo SRS

Jože Filej, ing. gozd.

Blaž Krže, ing. gozd.

Ing. Alojzije Frković

Ing. Pavle Ažber

Tone Svetina

Po lovskem svetu:

Lovski oprtnik:

Vprašanja – odgovori:

Lovska organizacija:

Jubilanti:

V spomin

Lovska kinologija

Šaljive

Gojitev mlakarice 226

Odločba o prepovedi lova na divje race na območju
ZLD Ljubljana 226

Naseljevanje tujcev v naša lovišča 230

Divji prašič v Sloveniji 232

Ali je ris dobrodošel v Gorskem kotarju? 238

Spomini s Kumlanskega 240

Lovčeva hči – XX. 243

O damjeku ali jelenu lopatarju – M. Š. 245

Več strpnosti pri lovu na divje prašiče! – A. Koser . . . 247

Reševali smo obročkane mlakarice – F. Grilc 248

Odstrel vodečih svinj vse leto prepovedan! – B. Krže . 249

Reprezentanca LZS tudi v Ljubljani najboljša, Janez
Šekoranja zopet prvi – J. Saksida 250

Ogroženo gnezdo štoklje – dr. S. V. 252

Franc Bittner – šestdesetletnik 252

253

254

256

Gojitev mlakarice

Ing. Miha Adamič

Avtor članka je kustos slovenskega lovskega muzeja v Bistri, asistent na Inštitutu za zoohigieno in patologijo divjih živali Biotehniške fakultete v Ljubljani, strokovnjak v komisiji za ptice selivke Mednarodnega sveta za lov in varstvo divjadi (CIC) v Parizu in član komisije za gojitev divjadi ZLD Ljubljana.

Ur.

Ali je popolna zaščita divjih rac na območju ZLD Ljubljana utemeljena?

V septembrskem Lovcu je bilo v obvestilu ob začetku lovne sezone na divje race omenjeno, da so se barjanske lovske družine dogovorile o dveletni zaščiti oziroma prepovedi lova na mlakarice v svojih loviščih. Temu pomembnemu ukrepu, ki med drugim opozarja, da nove kvalitete v odnosu do divjadi in narave prodirajo v najširši krog slovenskega lovstva, so se na priporočilo Zveze lovske družin (ZLD) Ljubljana solidarnostno pridružile tudi vse druge lovske družine ljubljanske zveze (Lovec, št. 7/1973). Torej bodo mlakarica ali velika divja rasa (*Anas platyrhynchos*) in druge race na območju ZLD Ljubljana (površina ca. 211 500 ha, kar je dobrih 10 % celotnega ozemlja SR Slovenije), uživale popoln lovopust v lovnih sezonah lovske let 1973/74 in 1974/75.

Morda bo koga motilo, da prepoved zajema tudi lov na race drugih vrst. Razširitev prepovedi je bila potrebna, ker je lov na druge divje race po sedaj veljavnem zakonu dovoljen pozno v zimske mesece (do konca marca). Pri tovrstnem lovu bi lovci vznemirjali tudi mlakarice, ki v marcu že pričenjajo gnezdit, poleg tega pa bi pri lovu na race drugih vrst »pomotoma« padale tudi mlakarice.

Namen tega ukrepa je jasen večini lovcev, vedno pa se najde določeno število ljudi (žal večkrat zasledajo pomembnejše funkcije v organih lovske družine), ki so s

svojim imenom pripravljeni »jamčiti«, da tak ukrep ni umesten in da zaščita divjadi, ki ji zaradi nezadostnega poznavanja njene biologije pripisujejo absolutni selivski status, nima smisla... Da bodo tudi takšni lovci razumeli pomen tega ukrepa, si oglejmo nekaj dejstev, o katerih naj razmislijo vsi, ki kratkovidno vidijo v prepovedi lova na divje race kratenje lovskega užitkov.

Upadanje obsega populacije lovnih vrst vodne perjadi ugotavljajo po vsej severni polobli že od začetka 20. stoletja. Upadanje opazimo v obdobju po drugi svetovni

vojni tudi v loviščih Slovenije, posebno pri mlakarici, ki je naša najpomembnejša lovna vrsta vodne perjadi in hkrati praktično edina vrsta plojkokljunov, ki še gnezdi pri nas.

Vzrokov za zmanjšanje populacije mlakarice je brez dvoma več, omenimo le najvažnejše:

1. V zadnjih štirih desetletjih se je zaradi stalnih regulacijskih in melioracijskih posegov močno skrčil življenjski prostor vodne perjadi. Po statističnih podatkih iz leta 1934 je bil v nekdanji Dravski banovini, ki je obsegala večino ozemlja današnje Slovenije (brez Slovenskega

Socialistična republika Slovenija REPUBLIŠKI SEKRETARIAT ZA KMETIJSTVO IN GOZDARSTVO LJUBLJANA

Številka: 323/A-103/73
Datum: 4. 10. 1973

Na prošnjo Zveze lovske družin Ljubljana, št. 34-73/74 od 25. 9. 1973, in na predlog Lovske zveze Slovenije, št. Lj. 9 od 24. 9. 1973, da se začasno prepove lov na divje race v lov. letih 1973/74 in 1974/75, izdaja republiški sekretariat za kmetijstvo in gozdarstvo na podlagi 6. člena zakona o lovstvu (Uradni list SRS, št. 22/66) naslednjo

ODLOČBO

V loviščih, s katerimi gospodarijo lovske družine ali druge lovske organizacije na območju občin Domžale, Grosuplje, Kamnik, Litija, Ljubljana-Bežigrad, Ljubljana-Moste, Ljubljana-Šiška, Ljubljana-Vič in Vrhnika, se prepove lov na divje race do 28. 2. 1975.

Obrazložitev:

Večje število lovske organizacije v zgoraj navedenem območju je začelo z intenzivno gojitvijo divjih rac-mlakaric. Te lovske organizacije so vložile divje race v lovišča z namenom, da se razmnožijo do optimalnega števila. Zato je potrebno zaščititi race za dve leti na celotnem, v odločbi navedenem območju, kjer divje race preletavajo.

Na seji sveta Zveze lovske družin Ljubljana dne 15. 9. 1973, kjer je bilo po delegatih zastopanih 40 lovske družin od 49 včlanjenih, je bil soglasno sprejet sklep o dveletnem lovopustu na divje race v območju te zveze lovske družin. Odločba je izdana zaradi redkosti divjadi in iz gojitvenih razlogov ter je zato utemeljena.

Zoper to odločbo ni pritožbe po redni upravni poti, možen pa je upravni spor. Tožba se vložijo v 30 dneh od dneva prejema pismeno ali ustno pri Vrhovnem sodišču SRS v Ljubljani ali pa pri tem ali katerem koli občinskem sodišču da na zapisnik.

Taksa 10 din po tar. št. 1 in 3 zakona o upravnih taksah (Uradni list SRS, št. 7/72) je plačana in razveljavljena na vlogi.

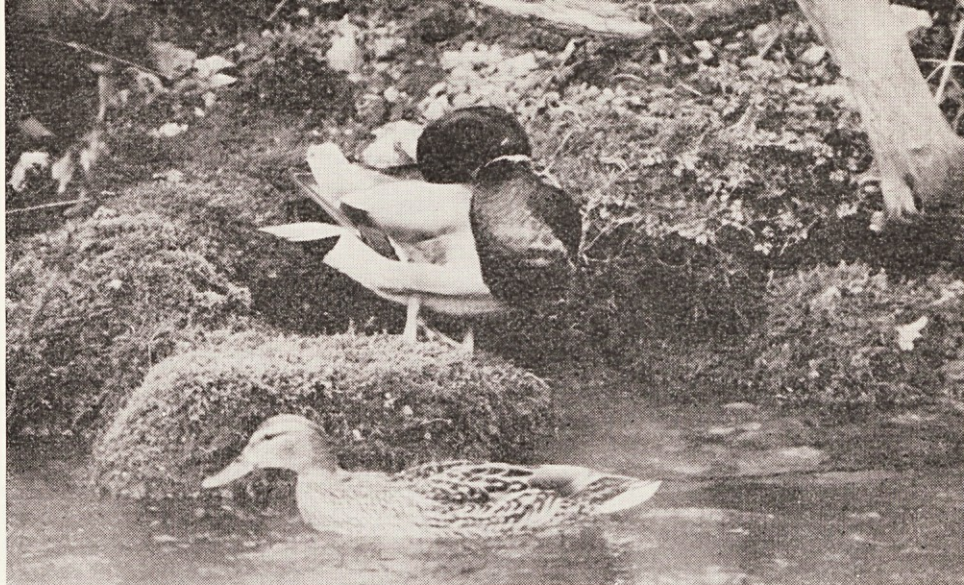
NAMESTNIK REPUBLIŠKEGA SEKRETARJA
Karmelo Budihna, dipl. ing.

primorja), okoli 0,4 % vsega ozemlja uvrščeno v kategorijo ribniki, trstičje, močvirje, medtem ko je ta zemljiška kategorija v letu 1970 predstavljala le še 0,1 % skupne površine SR Slovenije.

Ozemlje	Skupna površina ha	Ribniki, močvirje, trstičje ha
Dravska banovina (1934)	1 574 636	6906
SR Slovenija (1970)	2 025 400	3203

2. Število lovcev se je v Sloveniji v povojnem obdobju (1946 do 1970) povečalo od 3940 na 14 750, torej 3,7-krat (v Dravski banovini je bilo npr. leta 1933 izdanih le 1029 lovskih kart). Stalno narašča tudi število inozemskih lovcev-turistov. Inozemski lovci so npr. v zadnjih treh lovnih sezonah odstrelili povprečno $\frac{1}{3}$ vseh v Sloveniji uplenjenih mlakarici.

Kljub tem ugotovitvam je v Sloveniji šele zadnjih nekaj let čutiti nekoliko več zanimanja za vprašanje mlakarice. To dokazuje tudi skrajšanje lovne dobe od nekdanjih 212 dni (od 1. 8. do 28. 2.) na 123 dni (od 1. 10. do 31. 1.). Ta skrajšana lovna doba pa je iz nerazumljivih razlogov veljala le za notranjost Slovenije, ne pa tudi za mejna območja, kjer najbolj lovijo mlakarico in kjer so tudi najboljši naravni pogoji za urejeno gospodarjenje s to raco. Po najnovešem sklepu LZS velja do nadaljnjega lovna doba za celotno Slovenijo od 1. 9. do 15. 1. Kako pa je z izvajanjem dogovora o novi varstveni dobi, je druga pesem. Po izjavah očividcev so v Pomurju v letošnjem letu prišli z lovom na mlakarice že 15. julija, kar je očiten prekršek dogovora, ki se ga lovci drugod v Sloveniji brez izjeme držijo. Ozki lo-

Mlakarici, racak in raca

Foto ing. J. Černač

kalni interesi, privabiti čimveč tujih »gostov« in tako povečati dohodek gostinstva tudi v tako imenovani mrtvi sezoni, so očitno močnejši kakor pa Mednarodna konvencija o varstvu ptic, ki jo je letos ratificirala tudi skupščina SFRJ.

Seveda samo skrajšanje lovne dobe problema mlakarice ne bo v celoti rešilo, prav tako tudi ne zgolj dveletna prepoved lova. To so le predpogoji za druge gojitvene ukrepe, s katerimi se moramo

soočiti. Če hočemo mlakarico ohraniti kot lovno divjad, moramo z njo pričeti gospodariti podobno kakor s fazanom in z drugo malo divjajo. Gojitveni ukrepi pa niso posebno učinkoviti, če jih izvajajo le posamezne lovske organizacije. Uspešnost zagotavlja le ukrepanje v širšem prostoru, kar dosežemo z dogovarjanjem med lovskimi družinami v okviru področnih LZ, bazenskih skupnosti ipd., torej tako, kakor so se dogovorili na ljubljanski lovski zvezi.

Pet in štiri – sredi reke

Foto ing. J. Černač

Gojitvene ukrepe razdelimo v: usklajevanje lovnega režima, izločanje rezervatnih površin, krmljenje mlakaric v lovišču in neposredno naseljevanje umetno vzrejenih mlakaric.

Usklajevanje lovnega režima

Šele uspešno rešeno vprašanje lovnega režima zagotavlja uspeh nadaljnjih gojitvenih ukrepov. Pod pojmom usklajevanje lovnega režima razumemo pravilno določeno dolžino lovne dobe, frekvence lovnih dni in planiranje količinskega odstrela.

Lovna doba naj bo po možnosti čim krajša in določena na podlagi poznavanja biologije in fiziologije mlakarice. Tako npr. pričetek lova pred septembrom ni priporočljiv. Golitev (menjava perja) mladičev in samic v avgustu še ni popolnoma zaključena, zato pade na avgustovskih lovih več rac kot racakov. Prav tako ni pravilno podaljševati lovne dobe v februar ali celo v marec, ker je konec januarja

okoli 80 % mlakaric že sparjenih (»zaročna doba«) in si večina parov že januarja išče primerna mesta za gnezditve.

Nenačrtni režim lova na mlakarice v Sloveniji je prav tako eden izmed vzrokov, ki siromašijo populacijo te divjadi v naravi. Stalen pritisk in vznemirjanje s strani lovcev preganja mlakarice na težje pristopne vode, kakršnih v Sloveniji primanjkuje. Manjka nam nižinskih, počasi tekočih rek z razvejanim sistemom rokavov in težje pristopnih poplavnih območij, ki nudijo racam vse leto dovolj skrivališč in hrane. Takih vodnih površin je še vedno dovolj v vzhodnih predelih Jugoslavije, kjer kljub izredno velikemu odstrelu ni čutiti posebnega nazadovanja račje populacije.

Ukrep za omilitev takega stanja je edino dogovor o številu dovoljenih lovnih dni in kdaj je na določenem območju bazenske skupnosti lov dovoljen oz. kdaj ni (primer dogovora med LD Vrhnika, LD Borovnica in gojitvenim loviščem Ljubljanski vrh o lovu na Bistri in Ljubljani).

Nadaljnji ukrep, ki ga za zdaj še

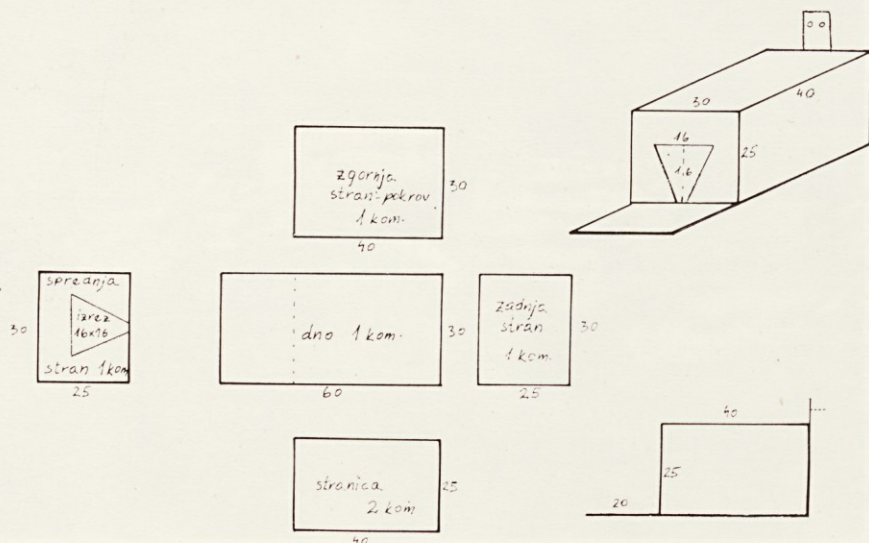
ne praticiramo posebno pogosto, je planiranje količinskega odstrela. Možno je omejiti odstrel po členu lovske organizacije (npr. v LD Grosuplje ima vsak član pravico upleniti največ 5 mlakaric v eni lovni sezoni) ali skupni odstrel, ki ga lahko izvršijo člani določene lovske družine v eni lovni sezoni. Še bolje pa je planirati količinski odstrel v okviru bazenske skupnosti in ga sorazmerno deliti na posamezne LD.

Lovni rezervati

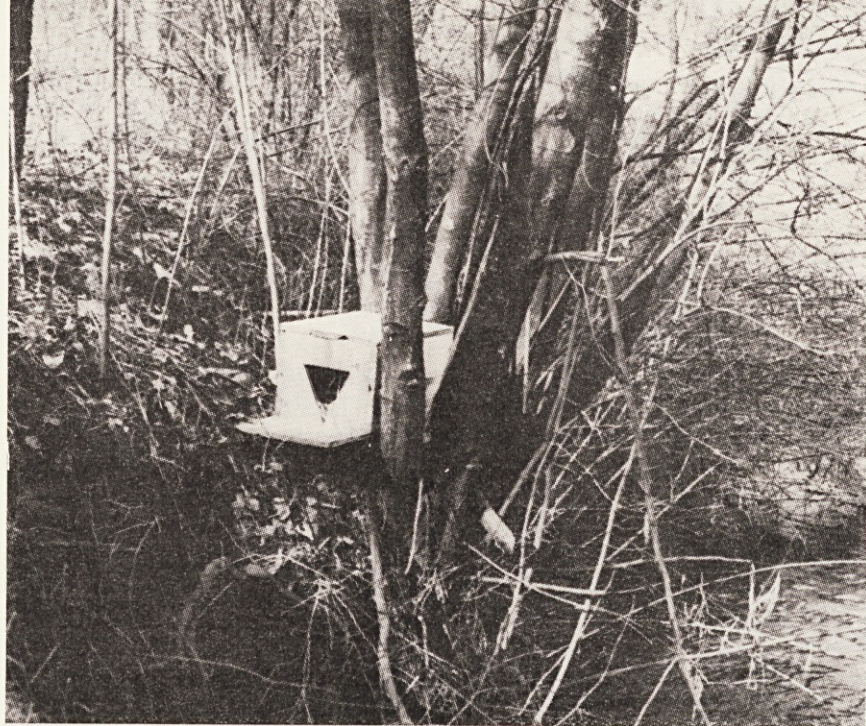
Pojem lovni rezervat je v Sloveniji praktično nepoznan. Redki izjemi sta lovna rezervata na Krki pri Otočcu in delu Bistre na jugozahodnem robu Ljubljanskega barja (v goj. lovišču Ljubljanski vrh). Kaj pomeni lovni rezervat za številčnost populacije mlakaric in vodne perjadi drugih vrst, vidi že nepoučen opazovalec. V takih rezervatih najdejo ptiči dovolj miru vse leto, torej tudi v obdobju gnezdenja in mladičev ter golitve. Iz takih rezervatov se divjad širi na vse strani v okoliška lovišča.

Vprašanje izločanja lovnih rezervatov bomo po podpisu Mednarodne konvencije o varstvu ptic verjetno pričeli hitreje reševati tudi v Jugoslaviji. Prvi odstavek 11. člena konvencije obvezuje vse podpisnice, da takoj pričnejo izločati primerne rezervate na kopnem in na vodi, kjer bodo vodni ptiči našli zadovoljive prehrabene in gnezdilne pogoje. Danes je žal prav v območjih, ki bi po svojih prirodnih razmerah najbolj ustrezala lovnim rezervatom, čutiti vedno močnejši pritisk s strani lovcev (Cerkniško jezero, zamočvirjene površine, soline v Portoroškem in Koprskem zalivu itd.). Tudi Mednarodni svet za lov in varstvo divjadi (CIC) je na vlade članic naslovil poziv (Varšava, 11. do 13. junij 1973), da naj v projektih za snovanje novih vodnih površin v turistične, športne

Načrt račje valilnice »Bistra«. Oblika vhodne luknje preprečuje, da bi se jajca izkotalila iz valilnice.

in industrijske namene (akumulacijska jezera hidrocentral, akumulacije vode za industrijo in namakanje, za ribolov in rekreacijo) predvidijo rezervatna območja, kjer bi vodni ptiči našli dovolj miru in druge življenjske pogoje. Dalje CIC priporoča, naj bi v tako nastalih rezervatih v obdobju gnezdenja vodnih ptičev zagotovili popoln mir, torej naj bi bile druge aktivnosti v takih področjih povsem ustavljene.

Nameščena račja valilnica, ki pa še ni prebarvana z zaščitno, varovalno barvo
Foto ing. M. Adamič

Krmljenje v lovišču

Izredno pomemben ukrep za izboljšanje številčnosti račje populacije je krmljenje te divjadi. Če so v lovišču izločene rezervatne površine, krmimo na teh mestih, sicer pa poiščemo druge primerne prostore. Mlakarice v klimatskih razmerah, kakršne so v Sloveniji, sicer najdejo dovolj hrane v naravi, kljub temu pa so primerna krmišča vedno dobro obiskana. Seveda moramo v okolici krmišč prepovedati račji lov. Hrano raztresemo v mirno plitvo vodo. S tem dosežemo, da race uživajo dovolj namočeno hrano, obenem pa preprečimo, da bi hrana nekoristno končala v kljunih srak, vran ali šoj. Voda naj na mestu krmljenja ne bo globlja od 40 cm! Mlakarica se namreč med iskanjem hrane navedno ne potopi popolnoma, pač pa se le postavlja na glavo in z iztegnjenim vratom doseže nekako do globine 40 cm pod vodo. Krmo natresemo enkrat dnevno, najbolje kako uro pred mrakom. Z izbiro primerne hrane ni težav, ker je mlakarica pravi vsejed in se hrani praktično z vso hrano rastlinskega in živalskega izvora. Pokladamo žitno zrnje (koruzo, pšenico, ječmen, oves), surov ali polkuhan zmečkan krompir, nasekano listje pese, zelja, krmnega ohrovta, solato sesekano kolera-bo, repo, korenje, jabolka peso, sadne in oljne tropine, želod, žir in vsakovrstno mesno hrano (poginule

domače živali, klavniške odpadke ipd.). Če krmimo s koruzo, si lahko pomagamo s krmilnimi sodi, s kakršnimi opremimo fazanja krmišča (takšni sodi so bili opisani in naslikani v Lovcu št. 8/1969). V Bistri pri Vrhniki so mlakarice hitro odkrile, kaj je v sodih in so jih vso zimo redno obiskovale.

Krmljenje je posebno важно v zimskih mesecih, vendar je priporočljivo z dopolnilnim krmljenjem (v zmanjšanem obsegu) nadaljevati tudi preostali del leta, posebno v predelih z ugodnimi gnezditnimi pogoji. Količina hrane tokrat ni pomembna, važnejše je, da race na krmiščih ob vsakem času najdejo kaj užitnega.

Naseljevanje

Naseljevanja umetno vzrejenih mlakaric se lotevamo predvsem tam, kjer je populacija v naravi kljub primernim prirodnim pogojem številčno nazadovala. Nabava mlakaric danes ni noben problem. Velike fazanerije v sosednjih naših republikah se, razen s fazani, ukvarjajo tudi z gojenjem mlakaric, v kratkem pa se nam obeta možnost nabave mlakaric tudi neposredno v Sloveniji, in sicer iz gojitvenega lovišča Fazan v Beltincih, kjer so pričeli gojiti tudi mla-

karice. Druga možnost, sicer številčno skromna, pa je nabava mlakaric v gojitvenem centru gojitvenega lovišča Ljubljanski vrh v Bistri. Zreja sama je razmeroma enostavna, izpadov praktično skoraj ni.

Naseljevanje mlakaric pa je ekonomsko upravičeno le, če jim zagotovimo take pogoje, da jih v okolici kraja naselitve zadržimo čez zimo in poskrbimo, da spomladi uspešno gnezdiijo in vzgojijo potomstvo (po naših izkušnjah smemo računati letno s prirastkom na okoli 7 mladičev na samico). Če v lovišče spustimo odrasle race in želimo, da bi v naselitem centru valile, jih moramo predhodno za letenje. To dosežemo s prirezovanjem letalnih peres, še bolj pa, če iz vsake peruti izpulimo 5–6 letalnih peres. Race okrnjeno letalno perje do jeseni obnovijo, medtem pa se privadijo novemu okolju. Žal so za letenje onesposobljene mlakarice na suhem dokaj okorne. Veliko lažje delo in več uspeha imamo z naselitvijo mladih, eno do dvomesečnih rač, ki se hitro prilagodijo novemu bivališču.

Primerne za naselitev mlakaric so stoječe ali počasi tekoče vode: ribniki, opuščeni glinokopi in gramoznice, vodni zbiralniki, rečni rokavi, močviren svet okoli rečnih izlivov,

ravnine z mrežo vodnih jarkov in kanalov ipd. Pred samo naselitvijo mlakaric se velja dogovoriti z ribiškimi organizacijami, ki gospodarijo z okoliškimi vodami. Neobveščenost lahko povzroči neugodne reakcije ribičev, katere je naknadno težko prepričati, da je račja hrana nad 90 % rastlinskega izvora. Seveda ne kaže naseljevati mlakaric na ribogojnih vodah. Kar pa zadeva gojenje mlakaric na ribnikih za tržno zrejo rib in športni ribolov, lahko povzamem iz naših izkušenj v Bistri, da prisotnost rac na takih vodah nima prav nikakih škodljivih posledic. Še bolj prepričljiv pa je gotovo primer Ribarskega gazdinstva Ečka pri Zrenjaninu, ki v svojih ribnikih vsako leto vzgoji desetine vagonov rib, poleg tega pa na njihovih ribnikih letno uplenijo več tisoč mlakaric. Pri izbiri mesta za naselitev mlakaric moramo predhodno razsodno oceniti prirodno stanje objekta. Velikost oz. površina vode ima manj pomembno vlogo, pomembnejši so prehrambeni in varovalni pogoji. Te prirodne pogoje moremo sicer s pomočjo biotehniških ukrepov izboljšati, vendar zahtevajo precej dela pa tudi denarja. Edini ukrep, ki se mu poleg krmljenja navadno ne moremo izogniti, je izboljšava gnezdilnih pogojev. Mnogo dosežemo že z vzdrževanjem in izpopolnjevanjem grmovnega pasu, še več pa z nameščanjem primernih umetnih valilnic oz. gnezd. Glede materiala in zunanje oblike imamo popolnoma proste roke, upoštevati pa moramo najmanjše notranje mere prostora, ki ga raca potrebuje, da se na gnezdu med valjenjem brez težav obrača. Te najmanjše mere so:

dolžina $\times$ širina dna 35×35 cm,
notranja višina valilnice 20 cm,
vhod. odprtina (luknja) 16×16 cm.

Minimalne mere vhodne luknje je priporočljivo čim točneje upoštevati. Če je namreč vhodna odprti-

na večja, je večja možnost, da jajca v valilnici opazijo nepoklicane oči. Raca pa tudi nerada gnezdi v valilnici s preveliko odprtino (verjetno čuti, da je preveč izpostavljena sovražnikom).

Valilnice namestimo tja, kjer so popolnoma varne tudi pred naraslo vodo ob spomladanskem deževju. Vhod naj imajo po možnosti obrnjen na zavetrno stran, v okolici pa naj bo nekaj rastlinja, ki nudi vsaj skromno zavetje. Na stoječe in počasi tekoče vode lahko namestimo valilnike na posebej za to izdelanih splavih. S tem onemogočimo večini štirinožnih sovražnikov dostop do gnezd. Splav izdelamo iz desk slabše kakovosti, iz železniških pragov, starih telefonskih drogov ipd. Na spodnjo stran pritrdimo primerno velike kante, ki splavom povečajo vzgon.

Naseljevanje tujcev v naša lovišča

Jože Filej, inž. gozd.

Zadnja leta smo v Sloveniji pričali zelo močnemu naseljevanju tujih živalskih vrst v naša lovišča. Za tujce lahko štejemo le vrste, ki nikdar niso živele na našem ozemlju, medtem ko je naseljevanje tistih vrst, ki so bile zaradi človekovega vpliva izrinjene iz našega prostora, nekaj čisto drugega.

Problem naseljevanja je treba obravnavati zelo kompleksno, t. j. s stališča medsebojnega sožitja živalskih vrst in njihovega sožitja z gozdom kot osnovnim ekološkim faktorjem. Zlasti je važno naseljevanje obravnavati s stališča dolgoročne zaščite in ohranitve narave – t. j. gozdov in divjadi v njih. V tisočletnem razvoju sta divjad in gozd izoblikovala z medsebojnim sožitjem in vplivanjem določene življenjske združbe ali biocenoze, v katerih si je vsaka vrsta priborila

Izkušnje so pokazale, da moramo vedno pripraviti več valilnic, kot je samica v naselitvenem centru. Valilnice razpostavimo takoj v začetku januarja, da se mlakarice pravočasno navadijo nanje. Sredi avgusta jih pobremo in do ponovne namestitve shranimo na suhem. V Bistri smo preizkusili različne oblike in smo ugotovili, da so se najbolj obnesle valilnice, ki smo jih po lastnih načrtih izdelali v delavnici Tehniškega muzeja v Bistri.

V bližini naselitvenega predela se moramo popolnoma odpovedati lovu. Koliko pomeni prepoved lova, se najbolje vidi v naselitvenem centru v Bistri. Prepoved lova pa naj po možnosti zajema vsaj prvi dve leti tudi širšo okolico.

(Konec prihodnjič)

svoj prostor in obstoj. Odločilni vpliv v tem razvoju so imeli: geološka podlaga, konfiguracija terena, makro in mikro klima, a v novejši zgodovini še civilizacija. Samo na razvoj živalskih vrst pa je imel odločilni vpliv razvoj rastlinskih združb, t. j. drevesnih, grmovnih, travnih in mahovnih vrst. Ta razvoj je potekal počasi in je bil vedno usklajevan oziroma vedno v nekem ravnovesju, ki ga imenujemo biološko ravnotežje. Vpliv živalskih vrst na rastlinske in obratno je bil v ravnotežju, ki se je občasno sicer zrušilo, a se je z medsebojnimi vplivi zopet vzpostavilo. Ta odnos ni nekaj statičnega, temveč je živa tvorba, ki se neprekinjeno ruši, dopolnjuje in zopet uravnoveša. Pri oblikovanju ravnotežja v živalskih vrstah pa je bil vedno zelo važen odnos med

Zopet na obisku v naših logih in gozdčih

Jurij Mikuletič

rastlinojedo in mesojedo divjadjo, saj je odločilen za razvoj živalskega sveta.

Pri proučevanju današnjega stanja pa ne smemo pozabiti na zelo močan in ponekod usoden vpliv, ki ga je na rastlinski in živalski svet imela človeška dejavnost. Ta posebno močno posega v biocenozo v novejši zgodovini s civilizacijo, urbanizacijo, sociološkimi spremembami in industrijsko revolucijo. Današnja podoba živalskega in rastlinskega sveta je zaradi tega že močno spremenjena in marsikje kaže grobo popačeno in spremenjeno obliko.

Poglejmo, kakšen je bil človekov vpliv na naravo v zadnjih stoletjih. V živalskem in rastlinskem svetu je nekatere vrste iztrebljal, a druge prekomerno pospeševal ter tako umetno ustvarjal monokulturne oblike. Naravne in mešane gozdove je marsikje spremenil v čiste in enomerne sestoje, ki divjadi ne nudijo več tako ugodnih življenjskih pogojev, kot jih je nekdanj imela. Po drugi strani pa je človek močno iztrebil ali zdesetkal nekatere živalske vrste (mesojedce), ali pa prekomerno pospeševal druge. Divjad je ostala torej brez važnih naravnih regulatorjev, ki so bistveni graditelji ravnotežja v biocenozi. Človek je mislil, da bo naloge regulatorja v naravi opravil sam, vendar tej vlogi ni bil nikdar popolnoma kos, kar so pokazale že razne zablode na področju gozdarstva in lovstva.

V naravi ni samo koristnih ali samo škodljivih vrst – vse vrste skupaj tvorijo celoto, ki se medsebojno dopolnjuje ali pogojuje ter tako tvori nujno ravnotežje. Le v takih pogojih je zagotovljen optimalen in trajen obstoj vseh vrst in tu ni bojazni, da bo katera izginila. Zgodovinski razvoj do začetka tako močnega poseganja civilizacije je izoblikoval tudi rastlinsko in živalsko podobo našega slovenskega prostora, katera naj bo vsaj delen smerokaz, ko načrtujemo naše posege v naravno okolje. Ta-

kratne živalske in rastlinske vrste, posebno njihovo medsebojno razmerje, naj nam bodo temeljno vodilo, ki ga ne smemo več grobo kršiti. Temeljni živalski in rastlinski fond Slovenije naj tvorijo v prosti naravi le tiste vrste, ki so avtohtone in jih je izoblikoval njihov razvoj na naših tleh. To seveda ne bo mogoče storiti povsod, zlasti ne tam, kjer smo okolje že premočno spremenili in bi bil povratek nemogoč. Današnji način in obseg človekovega udejstvovanja v našem prostoru tudi ne dovoli več

popolnega povratka nazaj. S tem pa ni rečeno, da se ni potrebno prizadevati za to, kar ima trajen smisel in možnost za obstoj in razvoj. Sodobna tehnologija v gozdarstvu in kmetijstvu ter tempo razvoja civilizacije sta divjadi nenaklonjena, a vendar je kljub temu nujno tudi v teh pogojih ukrepati tako, da bomo prispevali k uravnovešanju okolja, a ne da ga še nadalje porivamo na nezdrava in nenaravna pota.

Če primerjamo stanje v naravi večjega dela Slovenije s celotnim

evropskim prostorom, lahko vidimo, da smo ena od srečnih dežel, kjer človekova roka še ni uničila narave tako močno, kot je to primer v večini srednje- in zahodnoevropskih držav. Na to moramo biti ponosni in se zavedati ter ne iti po poti tistih, ki danes doživljajo neuspehe v lovstvu in gozdarstvu. Posebno važno je to za nas, saj je življenjski prostor Slovenije majhen in se negativni vplivi hitro razširijo in vplivajo na ves prostor.

Vsiljuje se nam vprašanje, kako ukrepati v bodoče v našem prostoru, kjer je ravnotežje v biocenozah deloma že okrnjeno ali pa še ohranjeno. Naš živalski in rastlinski svet moramo vsaj delno zopet izpopolniti, kolikor nam pač ekonomika in drugi pogoji to dovoljujejo. Tu lahko naredimo velike napake. Pravilno bomo postopali le, če bomo biocenozam vsaj delno in seveda postopoma vračali njene avtohtone člane, a ne da jih nadomeščamo v velikem obsegu s tujimi vrstami, ki v naše okolje ne spadajo. Te tuje vrste (damjek, muflon) so slab prispevek k uravnovešanju bioceneze in ohranitvi narave, pač pa so zopet tisti dejavniki, ki bo našo naravo še bolj prizadel. Prav gotovo bodo te tuje vrste še bolj načele našo mestoma labilno zgradbo in ustvarile odnose, ki ne godijo avtohtoni divjadi in tako še povečale razkorak med zdravo naravno tvorbo in umetno povzročenimi združbami.

Slovenija je bila že zaradi edinstvenega geografskega in klimatičnega položaja vedno zelo bogata z vrstami divjadi in zato res ni razloga za masovno popestritev s tujci. Veliko bolj opravičljivo in nujno je vrniti in razširiti sedanji življenjski prostor domačim vrstam, kot so: ris, svizec, divja mačka, kozorog, gams, jelen, volk in medved.

Naseljevanje damjeka in muflona v prosto naravo Slovenije bi bilo iz biološkega razloga upravičeno le v primeru, če bi bila naravna tendenca prodora teh vrst v sred-

njeevropski prostor, kar pa ni. Drugi razlog, ki govori proti naseljevanju, je tudi ta, da se razvite živalske vrste težje prilagodijo novim razmeram kakor pa manj razvite. Prav gotovo pa ne bo prišlo nikdar do pravega sožitja med avtohtonimi vrstami in z naseljenci. Prehrambnim pogojem se bodo tujci že nekako privadili, medtem ko se naši klimi ne bodo nikdar.

Še posebno važno je danes vprašanje naseljevanja tujcev, ko široka javnost obravnava in zahteva zaščito avtohtone narave in okolja, ki je prioriteta naloga vsakega kulturnega naroda.

Posebno kratkovidno in neodgovorno je naseljevati tujce v popolnoma ohranjene bioceneze, kjer imamo zdravo, polnoštevilno in kvalitetno avtohtono divjad ter gozdove. Ti tujci odvezemajo življenjski prostor domačim vrstam, jo izrivajo in povzročajo nepričakovane škode na poljih in gozdovih. Dopolnilno prehranjevanje ne more v celoti preprečiti njihovega negativnega vpliva, lahko ga le zmanjša.

S tem pospešenim naseljevanjem tudi podcenjujemo vrednost naše domače divjadi in sledimo komercialni lovski modi, ki nima res nič skupnega z našim osnovnim ciljem, ki nam narekuje ohranitev avto-

htone narave v vseh njenih odtenkih. Narava ne prenaša masovne komercializacije brez kvarnih posledic, ki jih je zelo težko popravljati.

Naseljevanje tujih vrst je smotrno in upravičeno le tam, kjer so naravni pogoji za avtohtono divjad že tako močno spremenjeni, da je povratek v naravno obliko ali prvobitno stanje nemogoč ali nesmotrn. Kolonije tujcev naj bodo v strogo omejenih področjih ali v oborah. Le tako omejena tuja divjad ne bo bistveno vplivala na širši slovenski prostor. Premisliti je tudi treba, ali je sploh mogoče te tujce zadržati samo v prostoru, ki smo ga jim namenili. Masovno naseljevanje tujcev v Slovenijo ne smemo prepustiti le posameznim lovskim družinam, saj je to naš skupni nacionalni problem, o katerem velja dati prvo besedo biologom, gozdarjem, kmetijcem in tudi širši javnosti.

Naša lovska in gozdarska prizadevanja moramo usmeriti v skrb za našo avtohtono divjad, jo dobro proučiti in ji nuditi optimalne pogoje. Dobro moramo spoznati njene življenjske funkcije v našem okolju ter postopoma urejevati njihovo starostno in spolno razmerje, zlasti pa njihov vpliv v življenjskem okolju.

Divji prašič v Sloveniji

Blaž Krže, inž. gozd.

1. Zgodovina

Valvazor, ki sicer sam zase trdi, »da se nima za lovca in si tudi ne prisvaja kake posebne lovske nadarjenosti, ker v mladosti ni bil ne strelec ne lovec, še manj pa da se briga za lov sedaj, na stare dni«, nam daje v svojem slovitem, leta 1689 izišlem delu »Slava Voj-

vodine Kranjske« nekaj dobrih in zanimivih podatkov o lovstvu in divjadi takratne Kranjske dežele. Med drugim omenja tudi številčnost divjih prašičev, njihovo izredno težo in velikost. Jasno je torej, da so bili divji prašiči v tistih časih na Kranjskem dokaj številni, pa tudi v drugih predelih pod takratno avstrijsko monarhijo.

Pujska, le hitro za materjo!

Foto ing. J. Černač

Kljub velikim škodam v poljedelstvu so bili divji prašiči za časa vladavine Karla VI., v drugi polovici XVII. in prvi polovici XVIII. stoletja, zaščiteni divjad z lovopustom od 7. januarja do 15. oktobra. Po njegovi smrti so določila o lovopustu sicer ostala, ko pa je zavladovala njegova hči Marija Terezija, vladarica habsburških dežel od leta 1740 do 1780, so se stvari bistveno spremenile.

Vrsta njenih reform, s katerimi se je sicer družbeni položaj kmetov izboljšal, je vplivala tudi na lovske razmere. Zaradi pritožb kmetov o nevzdržnih škodah od divjadi na poljih so leta 1770 »Oni cesarica Marija Terezija z zgodovinskim ukazom odredili«, da je v bodoče divje prašiče dovoljeno gojiti le v oborah, vse zunaj živeče pa morajo lovski upravičenci pokončati. Do konca leta 1771 so morali biti vsi divji prašiči ali pokončani ali

polovljeni in zaprti. V tem času je bila zgrajena še danes svetovno znana obora za rejo divjih prašičev v Lainzu pri Dunaju, s površino nad 2500 ha.

Z izvajanjem te odredbe je bil v bivši monarhiji storjen odločilen korak z občutnimi posledicami. Divji prašiči so bili vse redkejši in jih v drugi polovici 18. in prvi polovici 19. stoletja na Kranjskem skoraj ni bilo več. Leta 1840 izišli »lovski patent« oz. tri leta nato k temu izdana ministerialna odredba o uživanju lovske pravice je obdržala že vpeljane in udomačene navade. Divji prašiči so bili nezaščiteni divjad tako na Kranjskem kot na Štajerskem. Upravičeno torej sklepamo, da divjih prašičev na ozemlju današnje Slovenije ni bilo skoraj dve stoletji, ali pa so bili zelo redki.

Leta 1913 je graščak Herman Goriany v Nemčiji pri firmi Julius

Mohr (firma obstaja v Ulmu še danes in se bavi s prodajo žive divjadi) naročil divjo svinjo z mladici. S tem je na svojem obširnem posestvu v Gorjancih želel ponovno naseliti divje prašiče, še zlasti zato, ker se je tam zadrževal močan merjasec, ki se je verjetno preselil iz hrvaških gozdov. Iz slabo zgrajene prilagojevalne obore je najprej ušla svinja, kasneje pa še vsi trije mladiči. Svinja se je očitno kmalu pridružila merjascu ter že naslednje leto vodila krepak prirastek.

Po ohranjenih podatkih in virih lahko torej s precejšnjo gotovostjo trdimo, da so to daljni predniki divjih prašičev v Sloveniji, saj tudi natančna kronika gozdne uprave kneza Karla Auersperga, ki je posedoval obširne gozdove na zahodnem Dolenjskem, v letih od 1768 do 1918 odstreli divjih prašičev ne izkazuje. Leta 1918 je bila

ODSTREL IN STALEŽ DIVJIH PRAŠIČEV V SLOVENIJI

Lov. zveze in lov. gosp. org.	Izvršeni odstrel 1972/73					Planirani odstrel 1972/73	Pomladanski stalež 1973			
	mladiči	lanščaki	svinje	merjasci	SKUPAJ		lanščaki	svinje	merjasci	SKUPAJ
Bela krajina	2	3	1	5	11	28	52	23	22	97
Celje	51	42	14	22	129	163	—	—	—	200
Gorenjska	7	15	5	10	37	64	65	31	26	122
Gorica	4	37	10	14	65	98	87	42	39	168
Idrija	—	—	—	2	2	6	4	2	3	9
Kočevje	3	6	6	9	24	26	—	—	—	107
Koper	2	3	3	5	13	19	10	5	5	20
Ljubljana	24	23	17	32	96	136	18	96	131	245
Maribor	26	23	11	12	72	78	107	79	58	244
Notranjska	3	2	—	2	7	2	19	9	10	38
Novo mesto	9	19	2	14	44	99	128	59	60	247
Posavje	5	5	2	7	19	38	33	12	14	59
Postojna	4	12	2	7	25	63	56	30	24	110
Prekmurje	2	—	8	2	12	—	—	—	—	—
Ptuj	14	5	7	9	35	14	—	—	—	9
Zasavje	1	—	2	3	6	37	23	8	8	39
Skupaj	157	195	90	155	597	871				1714
Struktura 1972/73 v %	26,2	32,6	15,2	26,0	100					
Struktura 1971/72 v %	23,8	26,0	20,7	29,5	100					
Kompas-Petrovci	5	10	5	2	22	15	—	—	—	20
ZGD Kozorog	2	7	—	7	16	10	17	8	9	34
GL Ljubljanski vrh	5	4	—	2	11	12	10	3	2	15
GL Pohorje	14	6	2	4	26	—	25	8	6	39
GL Rog-Kočevje	8	11	4	11	34	50	42	10	11	63
GL Žitna gora	7	4	—	1	12	12	50	10	5	65
Skupaj	41	42	11	27	121	99				236
V Sloveniji skupaj	198	237	101	182	718	970				1950
Struktura 1972/73 v %	27,6	33,0	14,2	27,4	100					
	60,6									
Zaželena struktura v %	80—90		5	5						

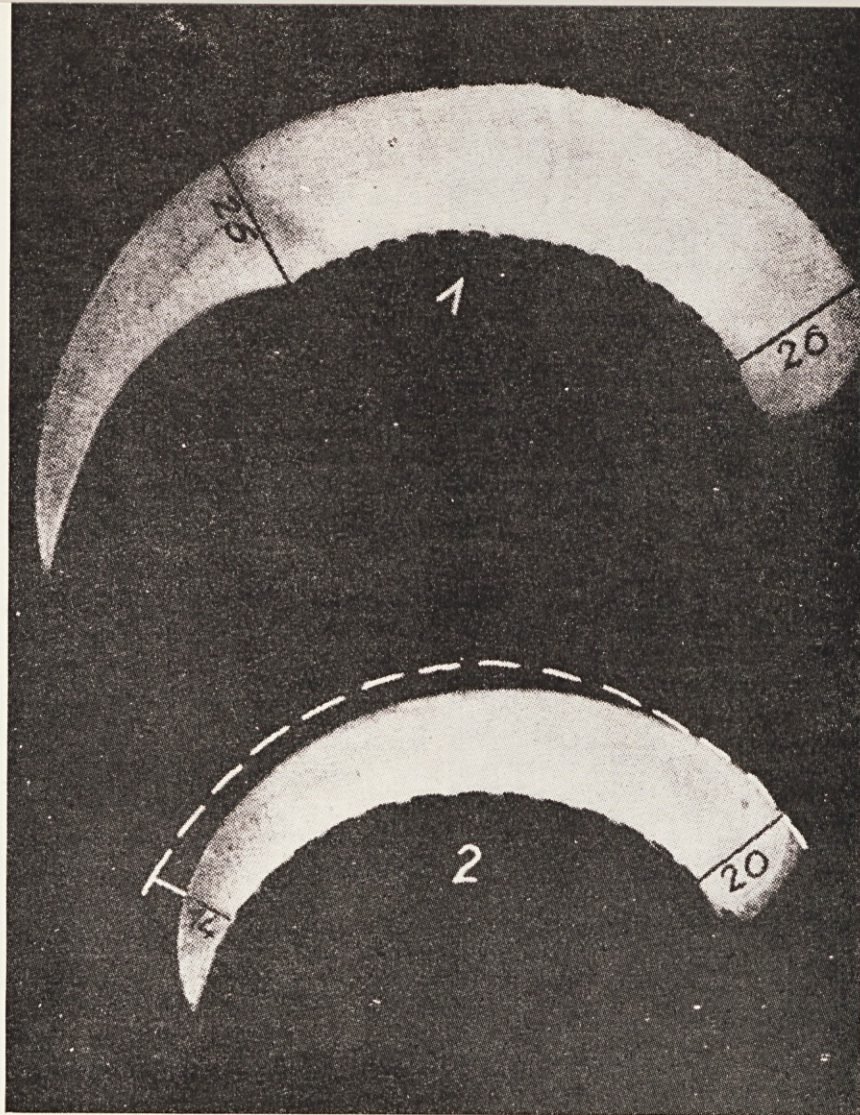
OPOMBA: Podatki o staležu in odstrelu v prosti naravi, obore tu niso zajete. LZ Gor. Radgona in LZ Ljutomer nista v tabeli, ker se na njihovem območju div. prašič ne pojavlja. Isto velja tudi za lovskogospodarske organizacije Fazan-Beltinci, Triglav-Bled in Jelen-Snežnik.

po približno 150 letih uplenjena divja svinja v Strmcu nad Jasnico, na meji med ribniško in kočevsko dolino. Razumljivo je, da je bil to za tiste čase dogodek, ki je zbudil veliko zanimanje lovcev in prebivalstva sploh. Od tega datuma dalje lahko divjega prašiča ponovno obravnavamo kot stalno divjad v Sloveniji.

Iz lovske statistike Dravske banovine za leto 1931 izhaja, da je bilo v tem letu uplenjenih skupno 112 divjih prašičev, od tega na kočevsko-ribniškem področju 49, v ostalih dolenjskih revirjih (Novo mesto, Črnomelj) 37 in v drugih loviščih 26. Leta 1933 je bilo uplenjenih 116 prašičev. Leta 1935 pa po podatkih »letnega poročila o gozdarstvu in lovu v Dravski banovini od škodljivih živali« 30 divjih prašičev v srezu Črnomelj, 2 v srezu Dolnja Lendava, 1 v srezu Kamnik, 32 v srezu Kočevje, 1 v srezu Krško, 4 v srezu Laško, 3 v srezu Litija, 2 v srezu Ljubljana, 1 v srezu Logatec, 2 v srezu Maribor desni breg, 1 v srezu Metlika, 8 v srezu Novo mesto, 3 v srezu Ptuj in 4 v srezu Šmarje pri Jelšah, skupno torej 95. Divji prašič je v tistih časih veljal za velikega škodljivca, zato je bil nezaščiten. Uplenitelji so iz bano vinskega lovskega fonda dobivali posebne denarne nagrade, zato so navedeni podatki Banske uprave gotovo dokaj točni.

II. Biologija

Divji prašič (*Sus scrofa*) je živalska vrsta iz družine svinj (*Suidae*), podred neprežvekovalcev (*Nonruminantia*, red parkljarjev (*Artiodactyla*), družina sesalcev (*Mammalia*). Sorodniki našega divjega prašiča živijo v Južni Ameriki in v nekaterih predelih Afrike, Azije in Severne Amerike. Med svetovnimi vojnami so iz Evrope v Severno Ameriko uspešno preselili tudi našega divjega prašiča.

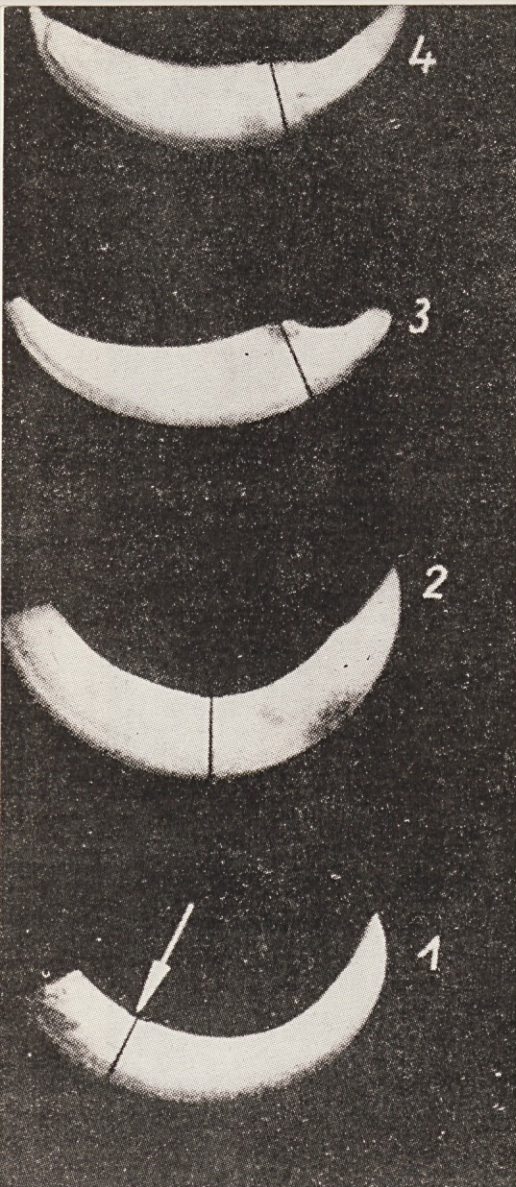

Pri 7–8-letnem merjascu (1) je premer spodnjega čekana ob korenu 26 mm, tik pod brusno ploskvijo pa 25 mm. Pri dveletnem merjascu (2) pa 20 mm in 14 mm.

Morfološko se divji prašič loči od udomačenih sorodnikov po daljši in bolj koničasti glavi, po daljših nogah in strmem ter ožjem križu. Že sama telesna klinasta oblika nakazuje njegovo značilnost življenja v goščavah. Odlikujeta ga izreden sluh in voh.

Odrasel divji merjasec doseže skupno težo do 200 kg, svinja do 120 kg, s tem da do $\frac{1}{4}$ teže odpade na notranje organe (drobovina). Paritev imenujemo bukanje, traja pa od oktobra do decembra. Takrat se tropom, katere sestavljajo svinje z mladiči (pujsi) in lanščaki letniki in letne svinje, pridružijo tudi starejši merjasci, ki sicer žive posamič. Brejost traja 116 dni, svinje se oprasijo od začetka marca do maja. Svinja ima 5 parov seskov; starejše svinje poležejo 5–10 mladičev, mlajše pa 1–4. Svinja za mladiče (pujski) skrbno napravi

gnezdo (kotel) iz listja, trave, vejic in praproti, kar sicer nežne mladiče varuje pred padavinami in mrazom. Kljub temu so izgube zaradi navedenih vplivov vedno možne, zlasti tam, kjer vznemirjenost prisili svinjo, da zapusti gnezdo. Ko so mladiči stari 14 dni, jih že vodi v bližini gnezda na krajše pohode, na daljše pa, ko so stari poldrugi mesec. Število mladičev je močno odvisno od prehrane. Po letih z dobrim obrodrom in ko je hrane dovolj, je število mladičev večje in obratno. Ob dobrih gozdnih letinah ali pa, če je v lovišču urejeno krmljenje prašičev, so v jeseni pogosto spolno zrele že svinjice, ki so bile poležene v tistem letu. Navadno so to mladice iz zgodnjih legel. Te svinjice poležejo spomladi navadno enega, dva ali največ tri mladiče. V sredozemskem podnebnju so pogosti pojavi jesenskih legel, pri nas

1. Svinja v drugem letu ima največji premer spodnjega čekana ob votlem korenu.

2. Svinja v tretjem letu ima največji premer čekana v sredini; odprtina v korenu je manjša.

3., 4. Čekana starejše in stare svinje; čekan ob korenu skoraj ali docela zaprt, največji premer tik pod brusno ploskvjo.

v Sloveniji so v prosti naravi izjemni in iz gojitvenih razlogov nezaželeni, saj mladiči le težka preživijo zimo in so vse življenje telesno v zaostanku.

Iz lastnih izkušenj pa ugotavljamo, da znaša prirastek:

v slabih letih 50–60%,

v poprečnih letih 80–100 %,

v nadpoprečnih letih do 150 % od pomladanskega staleža v spolnem razmerju 1 : 1.

Mladiči (pujski), ki so značilno progasti vse do jesenske menjave dlake, v pozni jeseni (ozimci) teh-

tajo poprečno 30–50 kg, lanščaki (letniki in enoletne svinje) pa od 40–70 kg. Jeseni, pred pričetkom bukanja, divji prašiči dosežejo največjo letno težo, med bukanjem odrasel merjasec shujša tudi za 30 kg in več.

Mladiči pridejo na svet z osmimi mlečnimi zobmi, to je s štirimi sekalci in štirimi podočniki. V starosti do štirih mesecev zrastejo še drugi mlečni sekalci, skupno trije na vsaki strani, in trije mlečni predmeljaki. Tretji predmeljak mlečnega zobovja je tridelen. Med petim in šestim mesecem zraste prvi meljak kot prvi stalni zob. Pri starosti 10 do 11 mesecev se izmenjajo prvi mlečni sekalci in podočniki, takoj nato zraste pri starosti 12–13 mesecev še drugi meljak. Do poldruga leta so od mlečnih zob ostali še drugi mlečni sekalci ter prvi in drugi predmeljak, od stalnih zob manjka še tretji meljak. Pri 18 mesecih se zamenjajo tudi zadnji mlečni zobje in sicer najprej predmeljaki, nato spodnji sekalec in nato zgornji drugi sekalec. Zobje se dokončno zamenjajo med 24. in 26. mesecem, torej z nastopom tretjega leta starosti. Še vedno pa v dolžino rasteta čeljusti. Zobna formula odraslega prašiča je

3 1 4 + 3

3 1 4 + 3

skupno 44 zob.

Značilnost zobovja so predmeljaki, ki po obliki, manj pa po funkciji spominjajo na zversko zobovje in karakterizirajo divjega prašiča kot vsejeda.

Starost divjega prašiča lahko po zobovju natančno določimo do nastopajočega tretjega leta starosti, ko dobi stalno zobovje. Do te starosti je zanesljiva ocena samo po zobovju in ne po telesni teži, kajti pozimi lahko že krepek ozimec po teži prekaša šibkega lanščaka (letnika). Kasnejše ocene starosti pa temeljijo na obrabi meljakov. Pri merjascih sta sicer dva načina ocenjevanja starosti, prvi

po številu brusnih ploskev brusilca, vendar je jakost brušenja odvisna tudi od nastavljenosti brusilcev in spodnjih čekanov (podočniki spodnje čeljusti). Zanesljivejša je novejša metoda ocenjevanja po faktorju razmerja med širino čekana ob korenu in tik ob brusni ploskvi. Npr. pri dveletnem merjascu, v tretjem letu starosti (glej sliko), je premer spodnjega čekana ob korenu 20 mm in tik pod brusno ploskvijo 14 mm.

Faktor = $20 : 14 = 1,43$

Pri starejšem merjascu (7–8 letnem) je premer spodnjega čekana ob korenu 26 mm in tik pod brusno ploskvijo 25 mm, faktor = 1,04.

Mere vzamemo s kleščnim merilom, upoštevamo tudi desetinke milimetra, faktor izračunamo na dve decimalki.

S podrobnimi raziskovanji so za ugotavljanje starosti divjih prašičev moškega spola prišli do naslednjih vrednosti:

Starost	Faktor (po Brandtu)
lanščak (letnik) okrog	1,80
2–3-leten merjasec	1,50
3–4-leten merjasec	1,30
4–5-leten merjasec	1,20
5–6-leten merjasec	1,12
6–7-leten merjasec	1,08
7–8-leten merjasec	1,05
8–9-leten merjasec	1,03
9–10-leten merjasec	1,01
10–11-leten merjasec	1,00

Pri svinjah je metoda ocenjevanja starosti podobna, vendar manj natančna. Največji premer spodnjih čekanov se od korena s starostjo širi proti brusni ploskvi, obenem pa se čekan ob korenu s starostjo zapira (glej sliko).

III. Gospodarjenje

Brez dvoma je divji prašič divjad, ki je bila doslej z gojitvenega stališča dokaj ekstenzivno obravna-

vana, kar z drugimi besedami pomeni, da odstrel niti po višini niti po strukturah ni bil načrten, tako ne v posameznih loviščih kot tudi ne po gojitvenih območjih. Ta ugotovitev žal zaenkrat še ne sodi v preteklost. Kot pri nekaterih drugih vrstah velike divjadi je tudi pri divjem prašiču samo populacija na določenem območju lahko izhodišče smotrnega gospodarjenja. Pri tem smo v zadnjih nekaj letih le ponekod (LZ Celje) dosegli omembe vredne uspehe. Brez dvoma so v Sloveniji znatna področja, kjer lovci neupravičeno odrekajo divjemu prašiču pravico do obstoja, to samo zaradi škod. V vsakem primeru mora biti številnost divjih prašičev usklajena s škodami. To pa ne pomeni, da je možno škodo absolutno preprečiti, pač pa je zadevo treba uskladiti z interesi kmetijstva, oz. v te namene nameniti sredstva, ki jih ustvarjamo z gospodarjenjem. Po dognanjih raziskovalcev v Vzhodni Nemčiji velik del prehrane divjih prašičev sestavljajo poljski pridelki in to pri slabem gozdnem obrodu do $\frac{3}{4}$, v letih s poprečnim gozdnim obrodom do polovice in v letih z dobrim gozdnim obrodom do $\frac{1}{4}$. Jasno je torej, da moramo računati s pojavi škod, katere pa je možno preprečevati na več načinov.

Kolikšno je gospodarsko znosno število divjih prašičev na enoti površine določenega območja, je težko reči, niti v evropskem merilu ni o tem zanesljivejših izkušenj. Soudimo pa, da bi bil v razmerah na Slovenskem gospodarsko znosn stalen pomladanski stalež od 0,3 do 1,5 živali na 100 ha gozdne površine, kar v vegetacijski dobi pomeni 1–3 živali na 100 ha. Stalež je v glavnem odvisen od prehranbenih razmer in to bolj kot pri drugih vrstah divjadi. Čim več gozdne meje je odprte proti poljem, tem manjše mora biti število. Boniteta stanišča za divjega prašiča pa se že pri 10 odstotkih bukve, hrasta ali domačega kostanja od skupnega števila

gozdnega drevja močno izboljša. Globoka, humozna tla z obilo animalne hrane (živalskega izvora) izboljšujejo ekološke pogoje, prav tako udeležba drugih vrst plodnosnega drevja (divja hruška, lesnika, divja češnja, jerebika) in grmovja (leska). Še zlasti pa lahko stanišče izboljšamo z obogatitvijo naravnih prehranbenih pogojev in z neposrednim krmljenjem. V tem primeru je gospodarsko znosn stalež lahko mnogo večji, izboljša pa se tudi stopnja prirastka.

Tudi populacijo divjih prašičev je podobno kakor drugih vrst treba uravnavati ne samo po številu, temveč tudi po strukturi, ki mora zagotavljati doraščanje merjascev v zrele. Zaradi tega moramo planirati odstrel 80–90 % mladičev (ozimcev) in lanščakov (letnikov) in le manjši del starejših prašičev. Mladiče in lanščake je treba brezpogojno odstreliti, seveda pod pogojem, da je v lovišču (na določenem območju) dosežena bonitirana številnost populacije. Odstrel mora biti usklajen s prirastkom, katerega pa lahko ocenimo šele v poletnih mesecih. Pri reviziji bonitiranja lovišč bo potrebno brez dvoma upoštevati tudi divje prašiče, zato bodo navodila za bonitiranje dopolnjena tudi z metodo bonitiranja lovišč za to divjad.

Ustrezna struktura staleža pa je tudi zagotovilo za manjše škode, katere najboljčutneje povzročajo tropi mladičev in lanščakov, starejši prašiči živijo posamič in redkeje izstopajo. Čim intenzivneje odstreljujemo mladiče in lanščake na kmetijskih površinah, toliko bolj jih odvrčamo od njih, seveda pa moramo obenem poskrbeti za druge vire prehrane.

Ob ugotovitvah, ki pa žal v prakso vse prepočasi prodirajo, se nujno soočimo s sedanjim stanjem v Sloveniji (glej tabelo na strani 234).

Struktura populacije prašičev je po posameznih območjih dokaj ne-

ugodna, kar je tudi boleča posledica strokovnega neznanja, katerega lahko povzamemo z naslednjo ugotovitvijo: večina lovcev strelja na največjega prašiča v tropu, to je pa navadno svinja vodnica ali nedorasel merjasec. Ocenevanje prašičev v naravi je izredno težko in v določenih pogojih celo nemogoče. Pri odstrelu mladičev in lanščakov je celo zaželen večji odstrel samic, starejše svinje pa ščitimo kar najbolj do njihove pozne starosti. Izvajanje izbirnega (gojitvenega) odstrela pri divjih prašičih često naleti tudi na negodovanje lovcev. S teoretičnim prepričevanjem še nekako uspemo, v praksi pa se ta načela pogosto izmikajo. Vendar moramo biti pri tem vztrajni, odločni in prepričevalni, kajti predvsem od pripravljenosti in prepričevanja lovcev o nujnosti minimalnih gojitvenih ukrepov je odvisna uspešnost gojitve divjih prašičev.

Za začetek naj velja pravilo – streljati najšibkejšega v tropu! Na pogonih je pogosto možna le ta ocena pred strelom. To pravilo velja zlasti zaradi tega, ker se vsi mladiči ne razvijajo enako: le iz krepkega mladiča se lahko razvije močna žival in primanjkljaj iz prvega leta starosti se kasneje ne da nadomestiti. Zaradi tega je priporočilo o izbirnem odstrelu mladičev in lanščakov utemeljeno.

Poudarjeno in razloženo pa je že bilo, da v nobenem primeru ne smemo upleniti vodeče svinje. Svinja navadno vodi mladiče vsako leto vse do starosti desetih let. Odstrel ostarelih svinj je seveda upravičen, vendar zahteva velike izkušnje. Odstrelimo pa svinje, ki se oprasijo pozno spomladi ali v jeseni, vendar šele potem, ko so mladiči samostojni. V največji meri pa moramo ščititi merjasce od dveh pa do najmanj izpolnjenih šestih let starosti (kategorija II a).

(Konec prihodnjič)

Ali je ris dobrodošel v Gorskem kotarju?

Ing. Alojzije Frković

Vest o poskusni naselitvi risov v kočevskih gozdovih je zbudila veliko zanimanje tudi med lovci Gorskega kotarja. Ko so bili letos marca in aprila občni zbori lovskih društev in občinskih lovskih zvez v Delnicah in Čabru, ni minil noben zbor, da na njem ne bi razpravljali tudi o risu, o možnosti njegovega prehoda čez mejno reko Kolpo in od tod o njegovem prodiranju v lovišča Gorskega kotarja. Za razumevanje tega v mnogočem pionirskega podviga in za pravilno obveščenost javnosti je bil zelo koristen izčrpn članek dipl. biologa Janeza Čopa v 12. številki Lovca 1972/73 »Poskus naselitve risa na Kočevskem«. Ta članek je pri lovcih v mnogočem ublažil še vedno prisotno napačno predstavo o risu kot hudobnem razbojniku in krvoločnem uničevalcu plemenite divjadi, in ki naj bi bil nevaren celo človeku. Preden izrazim mišljenje in reagiranje lovcev Gorskega kotarja v zve-

zi z izpustitvijo risov v njihov neposredni okoliš (revir Koprivnik, kjer so bili risi izpuščeni, je 20 km od meje s Hrvatsko), naj v zvezi z omenjenim člankom Janeza Čopa navedem nekatere podatke o nekdanji navzočnosti risov v gozdovih Gorskega kotarja kakor tudi o ohranjeni populaciji risa na jugu naše države, v Makedoniji, Metohiji, na Kosovu in v Črni gori.

Zadnji risi z Risnjaka

Neizpodbitno je, da je ris nekdaj živel v gozdovih Gorskega kotarja in predstavljal skupno divjad s sosednjo Slovenijo. V potopisni knjigi »Gorski kotar«, natisnjeni leta 1898, Dragotin Hirc omenja, da je bil ris v davni preteklosti v gozdovih okrog Risnjaka (današnje področje istoimenskega nacionalnega parka) poleg medveda najznačilnejša divjad, po kateri je ta gora dobila tudi ime. Po istem avtorju je bil leta 1854 na vzhodnem podnožju Risnjaka 1 ris ujet v železje in okrog leta 1880 1 ris uplenjen s puško. Značilne risje glasove so slišali prebivalci starih naselij Lazac in Šegina pri Gerovu še pozimi leta 1885.

Po M. Koritniku je bil zadnji ris v hrvaškem delu Snežnika uplenjen na skupnem lovu leta 1887, a v gozdovih Jarmovac, nedaleč od gojitvenega lovišča »Jelen«-Snežnik, leta 1866 (V. Bönel). Lovec Franjo Čop iz Čabra je slišal risa v teh gozdovih še leta 1901, pri lovu na divjega petelina. To je tudi zadnji podatek o risih na Hrvaškem. Zanimivo je, da se ti podatki v mnogočem ujemajo s podatki o poslednjem uplenjenem risu na Slovenskem (po J. Čopu leta 1908).

Ris na jugu naše države

Razen v Grčiji in Albaniji se je na Balkanskem polotoku majhno število risov ohranilo tudi na jugu naše države, v Makedoniji, Meto-

hiji, na Kosovu in v Črni gori. Čeprav je tu ris popolnoma zaščiten, je bilo v zadnjem obdobju vendar ujetih oz. ustreljenih nekaj teh velikih mačk, glede katerih zaradi pomanjkanja primerjalnega gradiva ni povsem točno ugotovljeno, če gre res za južno podvrsto (*Lynx pardina*).

Po M. Koritniku (1961) je bil en ris leta 1947 ustreljen blizu Sušice in eden ujet v železje na debarskem področju. Leta 1955 so ranjenega risa blizu vasi Pusta Breznica Skopsko raztrgali potepuški psi. Leto kasneje so v Ilinski planini ujeli 3 žive mlade rise, misleč, da so volčiči, in jih izročili zoološkim vrto- voma v Skopju in Beogradu.

V svojem delu »O možnostih gojitve velike divjadi v loviščih Kosova in Metohije«, Priština 1965, ing. Vladimir S. Naumov omenja, da se risi nahajajo v Kosovu in Metohiji na področju Šar planine, v gozdovih Kruševa (Dragoš), Paštrika in Nerodimskih jezerskih gozdov. Ceni jih na 25 do 30. Ris je tukaj skupna divjad z Albanijo. Do zdaj so tu zabeležene 3 nezakonite uplenitve risov: Leta 1963 na področju Paštrika in leto kasneje v Nerodimskih gozdovih. Preparirana risova glava iz Nerodimskih gozdov je ohranjena v muzeju Kosova in Metohije v Prištini. V Ločanski Bistrici v Prokletijah pa je bila januarja 1964 odstreljena mlada risja samica, ki je bila skupaj s tremi odraslimi risi.

Vsi ti risi so bili uplenjeni predvsem iz nevednosti, na slučajnih srečanjih s to divjadjo, zato – po V. S. Naumovu – s te strani risu tod ne preti iztrebitev.

O nahajališču risov v Prokletijah (Metohija, Črna gora) je še nekaj novjših podatkov. Po oceni ing. Milorada Tošića, upravitelja lovišča »Prokletije«, ki so jo objavile novosadske »Lovačke novine« januarja 1971, je bil ris tamkaj leta 1970 številnejši in bolj razprostranjen kakor prej. Leta 1970 se je okrog 20 risov (prej 5–6) pojavljalo ne samo v kanjonih Ločan-

Polde Gril z uplenjenim volkom, 24. 12. 1972, v lovišču LD Javornik – Polstojna

ske in Dečanske Bistrice ter na Dje-ravici, ampak tudi v Čvrlju, Marja-šu, Koprivniku in Žutem kamnu.

Volč v Gorskem kotarju močan selektor

V zvezi s poskusno naselitvijo risov na Kočevskem je gozdno gospodarstvo Delnice organiziralo razgovor zastopnikov lovskih organizacij Gorskega kotarja z dipl. biologom Janezom Čopom. Sestanku v Delnicah, 21. 3. 1973, so prisostvovali lovski in gozdarski strokovnjaki iz Delnic, Skrada, Fužin, Čabra, Broda na Kolpi, Vrbovskega, Crnega luga in Reke. Izčrpno poročilo predstavnika iz Ljubljane je bilo spremljano z uspelim barvnim filmom o risih v karanteni lovišča Rog-Kočevje.

Gorskokotarski lovci so dali priznanje slovenskim sosedom, ki si prizadevajo, da obogatijo živalski svet z vrsto, katere je v preteklosti naseljevala ta področja. Izrazili so tudi pripravljenost, da se pridružijo lovcem in lovskim organizacijam Slovenije pri zbiranju potrebnih podatkov ob morebitnem pojavu risov na tleh Gorskega kotarja. Toda gorskokotarski lovci so izrazili tudi določeno bojazen glede uspeha te akcije, navajajoč nekatera dejstva, zaradi katerih v sedanjih pogojih ris morda ne bi bil dobrodošel v gozdovih Gorskega kotarja.

Ris naj bi v teh, v mnogočem spremenjenih in porušeni biocenozah (življenjskih skupnostih), odstranjeval bolno, ostarelo in manj odporno divjad, predvsem srnjad in jelenjad. S tem pa naj bi posredno vplival tudi na zmanjševanje škode, ki jo ta divjad povzroča v gozdovih. S tem v zvezi se zastavlja vprašanje, ali ne bi postal ris – ob pomanjkanju zajcev, je-rebov, vervec itd. – preveč nevaren predator (ropar), morda nevarnejši od volka.

Za razliko od Slovenije, kjer je volk razredčen do takšne stopnje,

Iz karantene v Koprivniku na Kočevskem – v prostost

Foto ing. J. Černač

da že razmišljajo o njegovi zaščiti (na zadnjem občnem zboru LZS je bila ukinjena nagrada za pokončane volkove), je v Gorskem kotarju ta zver, bodisi kot stalna ali prehodna, še vedno tako številna, da nanjo odpade največji odstotek izgube pri srnjadi in jelenjadi. Določeno sliko o volkovih v Gorskem kotarju in v Sloveniji nam dajo podatki o uplenitvi te divjadi.

Uplnjeni volkovi v zadnjem desetletju v Gorskem kotarju in Sloveniji

Leto	Gorski kotar	Slovenija
1963	27	9
1964	21	2
1965	18	11
1966	24	5
1967	13	3
1968	13	4
1969	9	10
1970	5	9
1971	18	9
1972	15	3
Skupaj	163	65

Opomba: Podatki o uplenitvi volkov v Sloveniji (razen za leti 1971 in 1972) so iz člankov Fr. Cvenkla, Lovci 1966/67, strani 12–14 in 1971/72, strani 46–48.

Iz tabele je razvidno, da je bilo v desetletju od 1963 do 1972 v 16-krat manjšem Gorskem kotarju (1250 km²) v primerjavi s SR Slovenijo (20 251 km²) uplenjenih 98 volkov več kakor v Sloveniji. Izmed navedenih desetih let se je zgodilo samo dvakrat (v letih 1969 in 1970), da je bilo več volkov uplenjenih v Sloveniji kakor v Gorskem kotarju. Število uplenjenih volkov je pa tudi merilo za stalež volkov.

Z ozirom na navedeno je prevladalo mišljenje, vsaj za sedaj, da za selekcijo parkljaste divjadi ris ni potreben. Obstaja bojazen, da bi ta zver po uspešnem razmnoževanju mogla postati nevarna za jelenjad in srnjad, zlasti v hudih zimah, ki so značilne za te kraje, ko se v debelem snegu tej divjadi globoko udara, risu pa ne. Znano je npr., da v pokrajinah Sovjetske zveze s podobno klimo ris napade in obvlada celo losjo košuto in severnega jelena. Lovci Gorskega kotarja je na sestanku v Delnicah vznemiril podatek, da je 6 izpuščenih risov samo v prvih 15 dneh zadavilo 7 srnjadi, 1 muflonko in 1 jelenje tele. Dejstvo, da so bile te živali v glavnem ostarele ali zelo mlade, pa potrjuje risove selektorske sposobnosti, in pomirja, češ da ta »masaker« ni slika bodočega jedilnika te zveri.

Pogoj za obstanek risov so prostori, strnjeni in mirni gozdovi, v njih goščave ter težje dostopni predeli. Takšni gozdovi – tudi z rastišči razredčenega divjega pete-

Uplenitev volkov v Sloveniji

Lovsko leto 1971/72:

- 6. 4. 1971, Jože Klavara, lovišče Jelen-Snežnik, volkuljo;
 - 14. 4. 1971, Zdravko Bizjak, lovišče Jelen-Snežnik, volka;
 - 19. 6. 1971; Jože Šabec, lovišče LD Prestranek, volka;
 - 3. 7. 1971, Maks Konečnik, lovišče Rog-Kočevje, volka;
 - 23. 7. 1971, Jože Klavara, lovišče Jelen-Snežnik, volka;
 - 1. 1. 1972, Jože Klavara, lovišče Jelen-Snežnik, volka;
 - 29. 2. 1972, Jože Klavara, lovišče Jelen-Snežnik, volkuljo;
 - 11. 3. 1972, Jože Klavara, lovišče Jelen-Snežnik, volkuljo;
 - 15. 3. 1972, Jože Klavara, lovišče Jelen-Snežnik, volkuljo.
- Skupaj 9 volkov.

Lovsko leto 1972/73:

- 12. 8. 1972, Anton Klančar, lovišče LD Javornik-Postojna, volka;
 - 19. 11. 1972, Maks Konečnik, lovišče Rog-Kočevje, volkuljo;
 - 24. 12. 1972, Polde Gril, lovišče LD Javornik-Postojna, volka.
- Skupaj 3 volkovi.

Iz statistike LZS

lina – so vsekakor v Gorskem kotarju. Postavlja pa se vprašanje, če navzočnost risa tudi na divjega petelina ne bi vplivala škodljivo.

Priznanje slovenskim lovcem

Ko so bili lovci Gorskega kotarja seznanjeni s poskusom naselitve risov pri nas, so bili tudi opozorjeni na nevarnost, ki jo za to divjad predstavljajo pasti in strupi, katere na lovu v Gorskem kotarju še vedno uporabljamo. Posebna nevarnost bodo v zimskem času zastrupljene vabe.

Po mojih ugotovitvah je bilo v Gorskem kotarju v letih od 1952 do 1966 zastrupljenih 16 divjih

mačk ali 30 % od skupno uničenih teh risovih sorodnikov. Olajševalna je pač okolnost, da je divja mačka kot avtohtona divjad v Gorskem kotarju in Liki od leta 1964 zaradi redkosti popolnoma zaščitena kot naravni spomenik. Na ta način bi bilo tudi kakemu risu prizaneseno, če bi ga lovec zamenjal za divjo mačko.

Kljub vsemu navedenemu je naš splošni zaključek, da gre vse priznanje lovcem gojitvenega lovišča Rog in drugim slovenskim lovcem ob poskusih za obnovo prvotne favne in obogatitev lovne divjadi.

Spomini s Kumlanskega

Ing. Pavle Ažber

Kadar slišim ime Kum, me spreleti prijetno občutje. V samotnih kumlanskih loviščih se je pričela namreč moja lovska pot, pa tudi sicer me na ta predel ožje domovine vežejo nepozabni spomini. Nekateri imenujejo Kum tudi dolenski Triglav, kar je zelo posrečena primerjava. Ta zasavski vrh kakor mrki čuvar varuje Dolenjsko gričevje pred severnimi vetrovi, ki se prebijajo iz Savinjske doline preko Mrzlice in Partizanskega vrha proti jugu.

Da, skrivnosten in privlačen je Kum. To sem dognal že kot otrok v času med obema vojnama, ko sem bil s starši in bratom na svojem prvem izletu. Pridružil se nam je tudi čevljarski vaječek, katerega sta na izlet povabila moja roditelja. Čeprav sem bil zelo mlad, se nekaterih podrobnosti s te poti še dobro spominjam.

Iz doline smo se odpravili popolne in z mrakom prispeli do naseleja Dobovec, kjer smo se pri Enšku odpočili in okrepčali. Čevljareček je utrujen legel na klop pri peči in kmalu zaspal. Imel pa je nemirno

Lovci Gorskega kotarja želijo, da bi bila po uspešni naselitvi kozorogov, muflonov, damjekov in svizcev kronana z uspehom tudi naselitev risov. Še več, ako se izpolnijo predvidevanja o risu kot koristnem članu biocenoze, ako bodo ugotovljene njegove selektorske sposobnosti tudi v loviščih Slovenije, kar bo pokazala bližnja bodočnost, potem je ris dobrodošel tudi v loviščih Gorskega kotarja. Naj ponovno naseli poleg kočevskih in snežniških gozdov tudi gozdove Risnjaka, kjer so ga nekoč lovili naši pradedje!

spanje, v snu se je obračal in pri tem štrbunknil na tla. Ta dogodek je zbudil med nami nemalo do-brega razpoloženja, ki nas je nato spremljalo na vsej naši poti. Hojo proti vrhu smo nadaljevali v trdi temi. Spreddaj je svetil oče s svetilko, ki mu je bila sicer spremljevalka pri njegovem rudarskem delu. Luč je dajala komaj toliko svetlobe, da so se videli glavni obrisi tal, vendar premalo, da bi bila pot dovolj vidna.

Hodili smo molče ter se predajali občutkom, ki nam jih je budil nočni gozd. Name so napravile močan vtis skrivnostne sence, ki jih je med lesom ustvarjala očetova svetilka. Vse to in pa rahel veter, ki je vel skozi vejevje ter dramil liste k ne-nehnemu šelestenju, je bilo pravljeno doživetje.

Precej vode je od tedaj preteklo po Savi, ko sem nekaj let po drugi svetovni vojni šel z lovsko puško čez ramo preko savskega mostu v Trbovljah ter se nato vzpenjal v kumlansko hribovje. Bilo je vroče avgustovo popoldne, kljub temu sem hodil precej naglo, vse dokler

nisem pod večer prispel do Vodene peči. Tam sem se za kratek čas ustavil ter z užitkom globoko vdihaval svež zrak. Previdno, kar se da tiho, sem nato nadaljeval pot proti kraju, kjer sem tisti večer imel namen čakati srnjaka, nato pa tam v gozdu tudi nočevati.

Približal sem se skali, ki je samevala ob poti ter se naslanjala na veliko bukev. Nekaj časa sem negibno opazoval okolico, potem pa snel puško in torbo ter oboje položil na mehko mahovje. Mesto za čakanje je bilo skrbno izbrano. Pod menoj in za menoj skalovje, onstran skal pa se je raztezalo manjše posekove, poraslo z nizkim malinjem. Temu sem namenil največ pozornosti, kajti tja je često zahajal lep šesterak. Lagodno sem se zleknil na tla in se predal ugodju, kakršnega občuti po naporni hoji lovec na čakališču.

Oprezal sem proti malinovju, včasih pa pogledal tudi navzdol v skalovje. Vse je bilo tiho in mirno, nič posebnega se ni zgodilo, le sence dreves so se močno podaljševale. Ozrl sem se proti zahodu, kjer je sonce skoraj zatonilo.

Prevzelo me je skoraj hvaležno čustvo, da se nahajam daleč od naselij, popolnoma sam v samotnem lovišču. Polagoma je pričel dan prehajati v noč, dnevna svetloba pa se je neopazno umikala luninemu siju. Bolj in bolj je v gozd prodirala mesečina in risala med drevjem temne sence.

Les je ostal nem in skrivnosten, le daleč nekje v Lontovžu je otožno skovikala sova. Naenkrat me je prešinilo prijetno iznenadenje. Glej, ali ne stoji tam ob košati bukvi sivi samotar iz Vodene peči!

Kaj kmalu pa sem se prepričal, da mesečina zlasti v samotnem gozdu ustvarja podobe, ki se zdijo človeku kot oprezujoča živa bitja. In jazbec se je zopet spremenil nazaj v velik sivkast kamen.

Ne vem, kako da me je počasi premagal spanec. Ne vem, kako dolgo sem spal. Zbudil me je zagoneten

Pred brakado

Foto P. Adamič

glas. Zdelo se mi je, ko da nekdo kiha ali kašlja, pa vendar je ta čuden glas zvenel vseeno nekoliko drugače.

Naprezal sem oči proti grmu, od koder sem zaslišal nerazumljive glasove. Zopet me je obdala gluha tišina, le nad mano v krošnji bukve so se podili polhi, skale pod potjo pa so v srebrnem luninem siju boljčale kot neme priče iz davnine. Pogledal sem po zarasli stezi ter se domislil, da bi bilo bolje, če bi prenočeval na drugi strani skale. Dotlej sem namreč ležal iztegnjen čez stezo. Človek pa tudi v gozdu nikoli ne ve, kakšna bitja se tedaj potikajo v samoti, ko večina ljudi mirno spi. Pograbil sem puško in torbo ter se prestavil na drugo mesto. Komaj so se mi na novem ležišču veke spet povesele, se je

prejšnji glas ponovil, vendar to pot na drugem kraju. Postal sem radoveden, katere živali glas naj bi to bil. Ugibal sem vse mogoče in pomislil tudi na to, če se ne drgneta veji, kar povzroča večkrat čudne glasove. Toda ozračje je bilo brezvetrno in enak glas se je pojavljal na dveh različnih mestih. Postal sem popolnoma buden, se zazrl v jasno nebo, opazoval zvezdne utrinke in v spomin so mi prihajali že zdavnaj pozabljeni dogodki. Toda počasi so se mi pričele misli ponovno zgubljati v sen, narkar sem trdno zaspal.

Ob zori me je zbudil hlad porajajočega se jutra. Mesec je že utonil za gorami in počasi se je pričelo svitati. Vstal sem, si pretegnil ude, v rosnem zelenju zmočil roki in si z roso osvežil tudi obraz.

Potem sem se vzpel na skalo, ob kateri sem prenočeval. Nisem se še dodobra razgledal, ko me je streslo, kakor da bi zdrknil v mrzlo vodo. Nedaleč stran je obiral malinovje lep šesterak. Hotel sem se premakniti v ugodnejši položaj, pri tem pa sem nerodno stopil na suho vejo. Srnjak je bliskovito dvignil glavo in nepremično strmel v mojo smer. Nastopili so neznansko dolgi trenutki napetega čakanja. Potem se mi je pričel srnjak počasi, z visoko dvignjeno glavo bližati. Prišel je na ugodno razdaljo, ko sem dvignil puško in sprožil. Zrušil se je v ognju. Doma pri razkosavanju srnjaka mi je postalo zagonetno kihanje, ki me je ponoči budilo iz sna, razumljivo. Srnjak je imel v nosni votlini precej zoljev, ki jih je hotel vsekakor izkhati, pri tem pa je povzročal čudne glasove. Čudilo me je, ker je bil kljub nosnim zoljem in mesecu avgustu razmeroma težak. Sedaj, po mnogih letih, mi je jasno tudi nenavadno obnašanje srnjaka potem, ko mi je pod nogami počila veja. Rogati ženin si je v svoji polni strasti brčkone zaželel srne in je prišel pogledat, če ni počilo pod parkeljci njegove izvoljenke. Seveda, saj je bilo 9. avgusta.

Kumlansko hribovje sem spoznaval tudi v zimskem času. Veličastno je, ko se v novozapadlem snegu njegova pobočja iskrijo v zimskem soncu in osamela sled divjadi prečka planjavo ter se izgublja med drevjem. Res so sledovi v hribovju bolj redki, so pa zato bolj raznoliki in zanimivi kot v nižinskih loviščih. Lep je dolenski očak v zimskih mesecih, vendar tudi neprijazen in celo grozljiv, kadar se odene v goste megle in se utrujena lovčeva noga čez koleno udara v mehki sneg. Ob takšnih primerih prevzame tudi izkušenega lovca dvom, če je na pravi poti. Ko si briše znojno čelo in se ozira za svojimi stopinjami, ki jih sproti briše snežni metež, ga obhaja vroča želja,

da bi bil že skoraj med ljudmi, pod varnim zavetjem domačega krova. Bilo je januarskega jutra, ko sem se vzpenjal iz zagorske strani proti Podkumu. Bregovi so bili sicer pobeljeni, vendar snega še ni bilo veliko. Hoja navkreber je bila zato dokaj lagodna, pot pa precej enolična. Sem in tja sem se ustavil ter opazoval ples posameznih snežink, ki so se vrtinčile v ozračju. Pogled mi je tudi uhajal na daljne vrhove, ki so se ogrinjali v nič dobrega obetajoče megle.

V Podkumu sem se pridružil tamkajšnjim lovcom ter jo z njimi mahnil proti Dobovici, kjer je bil napovedan sestanek Lovske družine Št. Jur pod Kumom, ki je takrat združevala tudi lovce iz Dol pri Litiji. Sestanek na Dobovici je potekal v prijetnem lovskem vzdušju, toda nekateri tovariši so se zaskrbljeno ozirali skozi okno kmečke sobe, kjer je bil sestanek. Postajalo je vse temnejše. Ko je starešina zaključil sestanek, nam ni bilo do tega, da bi po stari lovski šegi posedeli ter ob dobri kapljici modrovali in prepevali lovske pesmi, ki so bile med podkumskimi lovci takrat zelo čislane. Hoteli smo kar se da hitro domov.

Brž ko sem stopil iz hiše, me je zajel gost snežni metež. Skupina lovcev iz Dol se je hitro povzpela na vprežne sani. Komaj je konj potegnil, so mi že zginili iz vida. Samo nekaj časa je bilo slišati cingljanje kragulčkov, nato pa me je obdala gluha tišina in pa sneg, ki se je neslišno usipal na belo planjavo. Polotil se me je neprijeten občutek, saj sem imel pred seboj čez 15 kilometrov hoje in to po predelu, ki mi ni bil dobro poznan. Pridružil sem se podkumskim lovcom in se z njimi spustil v dolino. Tam smo prečkali cesto in se ponovno vzpenjali v hrib proti Podkumu, kamor smo prispeli popoldne; bila je že skoraj tema.

Po krajšem postanku sem se skupaj z lovskim tovarišem iz Zagorja in njegovo ženo ter še neko doma-

činko odpravil v dolino. Sneg je zapadel že na debelo, a je še vedno snežilo. Kakor hitro smo stopili na plan, smo bili beli kot sneženi možje. Sneg je zravnal vzpetine in dolinice, da je bila v soju luči pokrajina kakor ravna ploskev. S tovarišem sva na čelu skupine gazila celino in z muko delala pot skozi sneg. Kolikokrat sem tisto noč zdrsnil po bregu v zameť! S težavo sem potem vsakrat ril nazaj na pot.

Ko smo prigazili v dolino, sem naenkrat začutil v čevljih mokroto. Zabredli smo v sneg, prepojen z vodo, v pravo brozgo. Še sedaj ne vem, ali smo zagazili v potočno strugo, ali pa je voda zaradi kakršnega koli vzroka udarila preko bregov.

Pot je postajala vedno napornejša, vlekli smo se skozi snežne zameťe in temo z eno samo mislijo – priti na cilj. V nočnih urah smo se prebili do Zagorja. Tam sem se pri lovskem tovarišu najprej okrepčal, nato pa na kmečki peči trdno zaspal. Naslednji dan sem nadaljeval pot v Trbovlje. Pokrajina je bila vsa pod debelim snegom, ob spluženih cestah pa so se kopičile ogromne gmote snega. Vse, kar je imelo toliko moči, da je lahko držalo lopato, se je zaganjalo v snežne kupe. Nastopila je zima leta 1952, ki bo ostala marsikomu še dolgo v spominu.

Bralec, ki je vztrajal pri moji pisariji do konca, se bo mogoče nejevoljno namrdnil, češ kaj je treba toliko pisanja o nekem pohodu skozi snežni metež. Takšen strogi kritik pa mi bo gotovo odpustil, če povem, da sem tistega dne prehodil v obe smeri skupno preko trideset kilometrov samo zato, da sem se udeležil lovskega sestanka. Spomini na Kumlansko so mi ostali zelo dragi in me sedaj večkrat spremljajo na lovskih pohodih v drugih predelih naše lepe domovine. Greni jih le dejstvo, da bodo ostali enkratna, neponovljiva doživetja.

Lovčeva hči

Tone Svetina – ilustriral Štefan Planinc

XX.

Boštjan se je po nesrečnem padcu nad Slemenom ob skrbni materini negi hitro opomogel. Potem se je zakopal v delo. Suhadolc mu je posodil konja. Bila je ugodna zima in dober zaslužek. Trгоvec iz mesta je posekal nekaj tisoč metrov lesa in Boštjan je vozil, da je bilo vesele. Dobro je zaslužil. Na Minko ga je sicer še vedno nekaj vezalo, toda po vsem, kar je videl, je sklenil, da jo bo pozabil.

Da bi se znebil morečih misli, se je takoj, ko je skopnel sneg, odločil, da bo zgradil kočo. Stopil je k Suhadolcu, ki mu je obljubil svet in les, pa sta se dogovorila. Mož se je čudil, da se je fant tako nenadno odločil, in bil vesel, da si bo zgradil gnezdo.

Ko je izkopal temelj, je okoli gradbišča kar vrela. Ta mu je vozil les, drugi kamenje in vse, kar je potreboval. Boštjan se je zadovoljno smehljaj. Vesel je bil, da ga imajo ljudje radi. Težko živijo, je večkrat mislil, pa vendar pomagajo.

Potem sta z Matevžem tesala. Tram za tramom. Od jutra do večera. Potem so prišli drugi, ki so pomagali zložiti in ob gozdu na Robidju je rasla kočica.

»Bo videla Neža in tudi Minka, da Boštjan ni od muh!«

Zbit je zvečer legal, a vstajal že ob rani zori.

Z vsem je bil Boštjan zadovoljen, le nekaj ga je grizlo.

Nekega dne je prišel mimo Jozelj. Boštjan je pravkar pripeljal kamene, da bi z njim obložil kapnico. Ko je zagledal Boštjana, je stopil k njemu. Boštjanu se je kar zdelo, kaj ga je prineslo.

»Veš, nekaj mi ni všeč, Boštjan, kar naravnost ti bom povedal!«

»Kar povejte, tako je prav,« mu je odvrnil Boštjan skoraj osuplo.

»Odkar gradiš kočico, je padlo okoli Robidja in tudi pod Bukovim hribom že več strelav. Ne bom rekel, da streljaš ti, saj je pomlad. Streljati srnjad, ki je s težavo prezimila,

pa veš, da ni prav. Tako, Boštjan, po dolini govore, da ti streljaš, češ da potrebuješ meso za ljudi, ki ti pomagajo graditi.«

Jozelj je ravnodušno in vprašujoče gledal Boštjana, ta pa je zamišljeno zrl predse in resno dejal:

»Jozelj, nič novega mi niste povedali. Že sam sem slišal v ranem jutru ali proti večeru strele in sem pomislil, da nekdo strelja na moj račun.«

»Tako je, Boštjan, to bodo zvedeli tudi žandarji in gospoda in vsi bodo mislili nate!«

»Končno mi je vseeno, kaj mislite, povem vam pa, Jozelj, da naj izgubim oči in desno roko, če sem spomladi sprožil en sam strel!«

»Saj je prav! Povedal sem ti, ker nočem, da bi nastale sitnosti. Sam sem že slabo zapisan, tega pa tudi ne pustim, da bi mi kdor koli po lovišču mrharil. Vencelj je odpovedal in odšel zaradi divjih lovcev. Prepričan sem, da bo stari poslal drugega. Vse to je pa zame slabo spričevalo. Zato ga bom dobil, Boštjan, pa naj bo kdor koli.«

»Prav imate, Jozelj! Če ga ne boste vi, ga bom pa jaz! Na moj račun ne bo lovil okoli moje kočice, to mi lahko verjamete!«

Ko se je lovec poslovil, se je Boštjan zamislil. Vse, ki jih je poznal, da se ukvarjajo z divjim lovom, je pretresel, pa si ni mogel priti na jasno, kdo bi se tihotapil Jozlju in njemu pred nosom.

Zato je Boštjan vstajal še z nočjo in šel po rovtih. Povsod je videl srnjad, ki je v sivih kožuhih slastno mulila svežo, zeleno travico. Srnjaki so imeli še kosmato rogovje. Večkrat se je srnja družina pripasla prav do njega. Vesel je bil, da se pase okoli njegove kočice toliko divjadi.

Neki dan je deževalo, popoldne pa se je zvedrilo. Boštjan je šel proti Bukovemu hribu. Pogledat je šel, kaj je z Nekovo kočico. Že mesec dni ni bil pri njej, govorilo pa se je, da se bo Nek v kratkem vrnil. Že v Miheljnovem lazju je videl tri

srne in skoraj vsaka jasa je imela srnjaka. Po dežju je bilo vse zunaj. Pred Nekovo kočico je v mehki poti opazil sled človeka, ki je prišel do kočice, se ustavil pod oknom, potem pa spet odšel na stezo. Boštjan je odklenil vrata, odprl oknice, prezračil kočico in pred večerom odšel.

Narahlo se je že mračilo, ko je prišel do Žgurjevega rovta. Na obronku je postal. Na zeleni plani se je pasla srna z mladičem. Nenadoma je gozdno tišino pretrgal strel. Boštjan je videl, kako je srna padla, se pobrala in skušala zbežati.

Potuhnil se je za grm. Iz gozda je stopil možak s puško. Z naglimi koraki je bil pri srni, se sklonil, jo zaklal, zavlekel v gozd, jo tam iztrebil in obrnil, da bi se odtekla kri. Mož je bil maskiran, brada mu je visela do pasu.

»Ne boš mi ušel,« je pomislil Boštjan in se previdno odplazil v gozd. Spodaj, nekoliko niže, se je ob stezi skrila debela bukev. Dobro je računal. Na stezi so se zaslišali pridušeni koraki. Ko se je človek, oprtan s srno, približal, je Boštjan stopil predenj, ga zgrabil s svojimi železnimi rokami in zavpil:

»Stoj, lopov!«

Človek s srno se je sprva prestrašil, ko pa se je zavedel, se je skušal izviti. Toda Boštjan mu je že iztrgal puško in jo vrgel na tla, ga zgrabil za laneno brado in mu strgal masko z obraza.

»A ti si!«

Boštjan je prepoznal Mlinarjevega Karla iz Grape in Karel je spoznal Boštjana. Ko je videl, da ga ni zgrabil lovec ali žandar, se je hitro ojunail.

»Spusti me!« je zavpil.

Boštjan pa se mu je široko zasmel, da je odmevalo v mračnem gozdu.

»Spusti, Boštjan, če nočeš, da se zgrabiva! Nimaš pravice, da me ustavljaš!«

»Pravice, ti prevejani lopov! Prej se bova pogovorila, mrhar! Spomladi streljaš srnjad in tudi zanke

ji menda nastavljaš! Ali veš, zakaj sedi Nek? Ali veš, kdo širi govorice, da strelja Boštjan?»

»Kaj me briga, spusti me!«

»Zakaj si ustrelil srno, ki je s težavo prebela zimo?«

»Kaj te briga! Si žandar ali sodnik?«

»Boš že videl sodnika! Povem ti, da tod okoli ne boš več lovil! S srno in puško te bom gnal k Jozlju!«

»Ha, k Jozlju? Ali bi se mu rad prikupil, da bi dobil Minko? Saj jo je gospod pustil. Kar ženi me!«

»Molči pes!« je zavpil Boštjan.

»Dosti je,« se je zadril Karel in Boštjana udaril v obraz, da bi se osvobodil in prišel do puške. A Boštjan ga je že kresnil po sencih, da se je Karel ves omotičen zvrnil. Hitro je pobral puško, jo izpraznil in prijel za cev. V očeh mu je gorela jeza.

»Tvoja puška ne bo ubila niti miši več!« Strašno je zamahnil in udaril z njo po debeli bukvi. Vse, kar je bilo na njej lesenega, se je razletelo v treske. Cev je vrgel na tla, pobral debelo skalo in jo z vso močjo treščil nanjo. Pobral jo je in grozeče stopil proti Karlu. »Sedaj izgini ali pa ti s tvojim železom razbijem glavo! Samo enkrat naj te še dobim, da boš mrharil!«

Karel se je spustil v dir, se zapletal v korenine, padel, se pobral in spet tek. Boštjan se je krohotal za njim. Potem je obesil srno na smreko, vrgel podnjo razbito puško in strgano masko ter zadovoljen odšel proti Robidju.

Še tisti večer je po ljudeh, ki so se vračali z rovtov, sporočil Jozlju, naj se oglasi pri njem. Prišel je že zarana in Boštjan mu je povedal, kako je bilo.

»Z njim sem sam obračunal, ker nočem hoditi okoli žandarjev in sodnije. Za tega vem, da se bo premislil, preden bo spet krenil v goro.«

Proti koncu maja je bilo, ko sta z Matevžem postavila ostrešje.

A Boštjan ga je že kresnil po sencih...

Pravkar sta se menila, kdaj bosta pokrivala. Tedaj je pod njima zalajal volkun in se v dolgih skokih pognal proti obronku gozda. Boštjan ga je klical, a pes se ni ustavil. Izginil je za grmovjem in veselo lajal.

Po stezi jo je bil namreč z Bukovega hriba primahal Nek in izza grma opazoval Matevža in Boštja-

na, ki sta vezala ostrešje. Premišljal je, kako bi ju presenetil, pa ga je začutil in presenetil pes. Pognal se je vanj in ga obliznil po kosmatem obrazu.

»Na, Volkun! Tri dni jo že nosim s seboj in jo hranim zate!« Iz malhe je privlekel dišečo kost in mu jo pomolil.

Pes je zgrabil kost in jo ubral z

njo proti koči. Nek pa se je pokazal izza grmovja, zaukal, nataknil svojo kosmato kapo na krevljo in jo dvignil visoko v zrak.

Boštjan in Matevž sta ga začudeno gledala. Nek pa je zapel svojo pesem:

»Temnim tem gozdovom Nek je gospodar, breznom in strmini pa Boštjan vladar! Ju, hu, hu, fantje, arestant gre!«

Boštjan se ga je tako razveselil, da mu je kar s strehe skočil naproti.

»Ej, stari junak!«

Gledala sta se, kot bi minilo deset let, odkar se nista videla, potem pa ga je Boštjan zgrabil za shujšane boke in dvignil v zrak.

»No, kako je bilo, Nek?«

»Vprašaj! Ričeta sem se najedel, da ga ne morem več videti! Kako pa s teboj?«

»Saj vidiš, kočo gradim!«

»Vidim, vidim, samo da likofa nisem zamudil,« se je Nek gladil po kocinasti bradi. »Ravno pravi čas so me izpustili! Boš videl, Boštjan, da je Nek res mojster vseh mojstrov. Skoval ti bom take zapuhe, da tudi strela ne bo vdrla v kočo.«

Čez dober teden je bila hišica pod

streho. Boštjan je prinesel lepo, mlado smrečico. Nek pa jo je okrasil z rdečimi, belimi in modrimi trakovi. Pritrdila sta jo vrh strehe in z zadovoljstvom gledala, kako trakovi v vetru plapolajo.

Zvečer so se zbrali kmetje, ki so pomagali graditi. Nek je bil ves iz sebe. Z belim predpasnikom je kot mlada kuharica poskočno hodil okoli gostov in jih spravljal v dobro voljo. V velikem kotlu je pripravljaj cvrtje. Boštjan je prinesel nekaj hlebov kruha, kmetje pa so prinesli žganja in gostija se je začela. Med zadnjimi jo je prisekal Matevž s harmoniko. Bil je že kasen, ko pa je zagodel poskočno, so mu zamudo oprostili.

»Naj živi Matevž!« so ga pozdravljali. Matevž pa je igral, da je bilo veselje.

Še preden so ozelenele planine, je bila kočica gotova. Nek je držal besedo. Nekaj dni je žaril železo. V gozdove pod Bukovim hribom so zveneli udarci kladi. Boštjan in Nek sta kovala križe za okna in zapuhe za duri.

»Nekaj posebnega bova naredila zate, Boštjan, tako, kakor sem rekel!«

(Se nadaljuje)

jek. Ob prihajajočem mrazu pa so te, toplote potrebne živali izumrle ali pa se umaknile nazaj na jug. Z njimi je zginil tudi damjek, ki se po ledeni dobi v Španiji, Franciji in v deželah severno od Alp ni več pojavil.

V zadnji ledeni dobi so naši predniki na stenah svojih stanovanjskih jam zelo naravno upodobili ali vrezali v kosti in okle mamuta tedanje živalstvo. Ti živalski obrisi so v španskih in francoskih jamah nastali pred 25 000 do 12 000 leti. Tu so ohranjene podobe, pa tudi ostanki izumrlih mamutov, dlakavih nosorogov, bizonov, turov, divjih konj, kozorogov, navadnih jelenov, takratnih roparskih in drugih vrst živali, prav do čebel. Nikjer pa med stotinami upodobitev ni damjeka pa tudi ne divje ovce – muflona. Ker tudi kosti ni najti, lahko z gotovostjo sklepamo, da damjeka po zadnji ledeni dobi v imenovanih zahodnih deželah in severno od Alp ni bilo.

Pri ponovni otoplitvi so mnoge živalske vrste znova prišle z jugozahoda in jugovzhoda v srednjo Evropo. Lahko pa se nam čudno zdi, zakaj se ni vrnil tudi damjek, kakor se je navadni jelen. Morebiti nam to pojasnjujejo mnoge njegove življenjske (biološke) lastnosti. Damjek namreč nima nagonskega čuta kakor navadni jelen, če ga bo led na zamrznjenem jezeru držal ali ne. Veliko damjekov je na ta način propadlo. Damjek tudi ne ve, da je naša tisa strupena, kakor ve jelen. Vendar je zmožen, da spozna to nevarnost tise, oziroma da se na strup privadi, imunizira.

V našem podnebjju je damjekov ruk konec oktobra, torej zelo pozno. Če potem takoj v začetku novembra nastopi zgodnja ostra zima, si damjeki ne utegnejo pridobiti v roku izgubljene teže, ki je za zimo potrebna, tako da živali v velikem mrazu in snegu zmrznejo. To najbolj prizadene močne rukače, ki med rukom najbolj shujšajo. To sicer niso nujni dokazi, vendar

Po lovskem svetu

O damjeku ali jelenu lopatarju

Gojitev damjekov v prosti naravi in oborah se je v zadnjih desetletjih v Evropi kakor tudi na drugih celinah močno razmahnila. Samo v Zahodni Evropi je čez 3000 parkov za to divjad. Posebna lepota damjeka, njegova velika odpornost, dobro razmnoževanje in lastnost, da se kaže tudi podnevi, so ga priljubile lovcem in drugim ljubiteljem narave.

Od kod je damjek, ali je evropska žival, ali je bil priseljen? V času velike medledene dobe, pred približno 600 000 do 500 000 leti, je vladalo v Evropi zelo toplo subtropsko podnebje. Zato so v tem času živalske vrste starega sveta mogle poseliti tudi Evropo, kakor sloni, povodni bivoli, ki so prišli celo v dežele Vzhodnega morja. Takrat je v Evropi živel tudi dam-

pa nakazujejo, da je damjek imel po ledeni dobi več težav za zopetno naselitev kakor jelen. Navezan je na dežele s kratkimi zimami. Po najdbi kosti in upodobitvah je izpričano, da damjek izvira iz Male Azije, kjer se v skromnem številu nahaja še iz pradavnih časov na Taurusu in v Anatoliji. Druga vrsta je mezopotamski damjek, ki je živel v deželah od Mezopotamije čez Sirijo do Egipta.

V novejšem času so našli kosti in rogovja tudi na grškem polotoku, v Makedoniji in Kikladih, iz časov po ledeni dobi. Zahodno od Grčije niso našli kosti, pač pa so na nemajhno presenečenje v neki skalni jami na Siciliji odkrili upodobljene muflone. To bi kazalo, da je predzgodovinski muflon živel tudi na Siciliji oz. v Italiji, kjer pa do sedaj njegovih kosti niso našli. Visoke pregrade Alp pa, tako sklepamo, muflon tedaj ni prekoračil. Severno in zahodno od Alp ga je razširil šele človek. Zgodovinarji menijo, da so že Feničani imeli damjeke kot tempeljske živali v svetiščih glavne boginje Astarte v svojih kolonijah zahodnega Sredozemskega morja. Take tempeljske živali imajo še danes v Južni in Vzhodni Aziji, ali na Japonskem sika jelene. Gotovo pa je, da so Rimljani damjeke iz Sredozemlja najbrž tudi kot tempeljske živali pripeljali v Severno Evropo, Nemčijo, Francijo in Anglijo. Izkazalo se je, da se je ta jelenja vrsta izredno dobro prilagodila novim okoliščinam kot sila odporna in plodovita, kakor pozneje fazan in v zadnjem stoletju evropska divja ovca-muflon, katerega življenjska pot pa je drugačna kakor damjekova. Muflona so na evropski celine naseljevali kot divjad, damjeka pa kot tempeljsko žival v graščinskih parkih in oborah, neposredno ob bivališčih velike aristokracije. Še danes je npr. v Angliji mnogo graščin, okoli katerih se na livadah in pod stoletnim drevjem pase ta zelo zaupljiva divjad. Iz obor so damjeke spustili

v lovišča dosti kasneje. Stoletno bivanje v oborah je pri damjeku sprožilo zanimive barvne spremembe, bele, črne, rdeče in drugačne barvne odtenke.

Prav to je imelo za človeka poseben mik, da si je vzgojil živali v raznih barvah, odtenkih in mešanih barvah, ki so postale dedne ter svoječasno prava moda. Nikakor pa to ni pojav degeneracije (izrojenosti), kakor so zlasti v preteklem stoletju domnevali. Saj so mnokrat prav raznobarvni damjekijeleni po telesu in rogovju med najmočnejšimi, tudi iz obor, v katere že mnoga desetletja ni prišla nobena »sveža« kri. Prave degeneracije med veliko divjadjo skoraj ni in tudi ploditev v ozki krvni sorodnosti v naravi ni kvarna. Vendar pri sorodstveni ploditvi včasih nastanejo nenadne spremembe v lastnostih (mutacije), v genih in so potem dedne. Seveda se pravi lovec vedno zavzema za naravno barvo živali. Naravna obarvanost se je več ko tisoč let najbolje ohranila pri damjeku Južne Evrope, npr. v Španiji. Prav tako ima ta divjad svojo naravno barvo na otoku Rodosu, kjer da se je ohranila od pradavnine. Prvotna barva se je razvila v razne odtenke, od katerih je najbolj znana porcelanasta, ki je od prvotne močno obledela. Smrček je mesene barve, parklji in dlaka na kosmatem rogovju so svetli. Obarvanost pa gre od temnejše do skoraj bele. Živali s sivo glavo, ne belo, so najlepše. Damjeki v nemških loviščih pa so znatno temnejši, kakor je bila njihova prvotna naravna barva. S tem so postali manj opazni. Najredkejši so rdeče obarvani, ki nimajo belih peg in črt na hrbtu. Mladiči bele zvrsti pa se rode rumeno citronanasti in postanejo beli šele po nekaj mesecih. Črni damjeki dobijo le poleti trebuh in noge nekaj svetlejše. Enobarvni nimajo peg in ne stranskih črt. Reja raznobarvnih damjekov se pa ni začela v Sredozemlju, temveč v Srednji Evropi.

Mezopotamski damjek, ki so ga, na začudenje, znova odkrili, je večji kakor evropski. Razlika je pač nastala s tem, da je maloazijskega človek gojil v oborah poltretje tisočletje in je nanj vplivalo drugačno okolje in drugačen način življenja. Sicer pa je pri dobro gojenih v oborah velikostna razlika majhna. Gojitev je pomembna za telesno moč, ker imajo močni damjekijeleni tudi ustrezno močno rogovje. Damjekovo rogovje je tudi najlepše izmed vseh jelenjih rogovij. Večkrat so lopate globoko zarezane, kar bi dalo sklepati, da je rogovje nastalo iz dveh zgornjih zraslih parožkov prvotnega deseteteraka.

Najmočnejše rogovje ima damjek okoli desetega leta, kakor tudi navadni jelen ne pred desetim. Šibki šili enoletnika pa ne pomenijo, da odrasel ne bi mogel imeti kapitalnega rogovja. Prednost pri razvoju damjekovega rogovja je v tem, da mu odpade pozneje kakor navadnemu jelenu, tako da ima pri rasti novega na razpolago že krepko pomladansko pašo. Vsakoletno odpadlo rogovje istega navadnega jelena je zaradi podobnosti lahko prepoznati, damjekovo pa ne, saj je odpadlo rogovje po obliki lahko zelo različno.

Damjekov ruk je nekak kruleč glas iz grla, prav nič melodičen. Vse druge vrste jelenov imajo bolj sproščen glas. Značilno za damjeke je njih oglašanje v oborah, če so lačni ali žejni ali zahtevajo kako poslastico. Damjeki so bojeviti, zlasti v ruku, in so si s svojimi številnimi parožki nevarni tekmeči. Le močni navadni jeleni bijejo dvo-boje, medtem ko se pri bojih damjekov vmešajo tudi šibkejši jeleni. Zato mora lovec-gojitelj paziti, da izrazite pretepače odstreli. Sicer pa je gojitev te zaupljive, v prehrani skromne in zelo odporne divjadi mnogo lažja kakor jelenov drugih vrst.

Iz poročila H. Hecka
v Die Pirsch 13/73 – M. Š.

Lovski oprtnik

Več strpnosti pri lovu na divje prašiče!

Bilo je lepo zimsko jutro, 2. januar 1973. Revir je bil ob sleden v svežem snegu in ugotovljeno je bilo, da je v predelu nekaj skupin divjih prašičev. Po pozdravu domačih in inozemskih gostov je lovovodja dal splošna navodila za lov in pri tem tudi opozoril, da ni dovoljeno streljati na vodeče svinje. Nato je bilo žrebanje za stojišča. Člani lovske družine so šli tokrat v pogon predvsem kot gonjači.

Oblovljeni predel je bil preko 1200 ha gozdne površine. Pogon je trajal nad tri ure. V pogonu smo imeli preko 50 rilcev, da je bilo lovskega užitka še in še. Redek izmed lovcev ni prišel do strela, prašiče so pa videli vsi.

S svojim obiskom nas je tudi počastil predsednik Izvršnega sveta SRS ing. Andrej Marinc, ki zelo rad pride k nam v goste.

Uspeh tega lova je bil triletni merjasec, nevedeča dveletna svinja in dva ozimca.

LD Rogatec priredi tak družaben lov vsako leto 2. januarja, kar je postalo že kar tradicionalno.

V lov. letu 1971/72 je padlo v našem lovišču 14 prašičev, v lov. letu 1972/73 pa 19. V obeh letih torej 33 rilcev! Zanimivo, da jih je bilo kar 17 od teh ranjenih, nekateri s starejšimi poškodbami, nekateri pa tudi z bolj svežimi. Svinji, ki je vodila 6 mladičev, je strel odbil spodnjo čeljust. Čeprav je bila stara 5 do 6 let, je uplenjena tehtala bruto 42 kg. Podhranjeni mladiči so bili za polovico manjši od normalnih. Sama kost in koža! Ali si morete misliti, kako je uboga žival trpela?! Druga vodeča svinja je bila ranjena s strelom skozi pljuča in skozi trebuh, verjetno z vojaško gladko kroglo. Polovica pljuč je bila vneta in popolnoma gnojna. Njen mladič je bil

prestreljen skozi stegno, da je težko sledil ranjeni materi. Oba invalida sta bila rešena muk z dobrim strelom v pleče. V drugih ranjenih živalih pa smo našli zarasle idealke in šibre. Dokaz več, da so predvsem šibre za divjega prašiča neučinkovite. Tovariši lovci, ne streljajte na divje prašiče na vse mogoče daljave! Ne uporabljajte vojaških nabojev! Šibre so pa itak z zakonom prepovedane!

Naša lovska družina se strogo drži sklepa, da divje prašiče streljamo od oktobra in z lovom nanje zaključimo 2. januarja.

K nam na lov zelo radi prihajajo domači, zlasti pa italijanski lovski gostje. Dne 20. novembra 1972 so uplenili kar 6 prašičev. Gost dr. Cristini je doživetje opisal v italijanski lovski reviji Diana. Najtežji merjasec pretekle lovne sezone tukajšnjega gojitvenega območja je padel v lovišču sosednje LD. Tehtal je bruto 230 kg.

Alfonz Koser,
LD Rogatec

Trije v seniku

Stari Ivan Kos je med drugo vojno živel kot najemnik na samotni Ratikovi kmetiji v dolini Bistre pod Raduho. V ča-

su narodnoosvobodilne borbe je bila ta domačija varno zatočišče mnogih partizanskih kurirjev, terencev pa tudi večjih enot Koroškega odreda. Vsak partizan, ki se je oglasil pri Ratiku, je bil dobrodošel, pa tudi lačen ni šel od hiše,

Ivan Kos-Ratik je bil strasten divji lovec še iz časov rajneke Avstro-Ogrske. Bil je pa tako previden, da mu nihče ni prišel do živega. Tudi v novi Jugoslaviji se ni mogel sprijazniti s tem, da bi se včlanil v lovsko družino, da bi tako lahko javno hodil na lov, pač pa mu je bilo ljubše, kar se je naučil še v času veleposestniškega lova.

Sredi samotnega gozda pod Belo pečjo je velika Ratikova senožet, sredi senožeti pa hlev za prezimovanje jalove in mlade živine ter senik. Naslednje se je zgodilo menda leta 1952:

Na omenjeno senožet se je hodil past močan srnjak. Več lovcev ga je že zalezovalo in čakalo, a je vsakemu odnesel zdravo kožo. Nekega popoldneva pa se je sam stari Kos odpravil v samotni senik čakati srnjaka. Pripravil je svoj stari pihalnik in skozi reže v senikovi steni motril okolico, kdaj in kje bo izstopil prebrisani rogač. Stari Kos bi mu želel povedati, da je on še bolj prebrisan divji lovec in da njemu ne bo odnesel zdrave kože.

Čakal je in čakal. Sonce je zašlo in mrak se je začel spuščati v dolino. Kar naenkrat pa ves začuden zagleda sredi travnika — ne srnjaka, ampak lovca Tonea, upravitelja gozdne uprave v Črni, kako jo s svojim zvestim štirinožnim spremljevalcem Dečkom maha naravnost proti seniku. Kos hitro skrije pihalnik in tudi sam se zakoplje v seno, češ ko se bo Tone oddaljil, jo bo pa previdno ubral domov, saj se je načrt za lov s tem že itak izjalovil. Toda ne! Tone je zavil naravnost k hlevu in na senik. Odložil je nahrbtnik, zlezel na seno, razgrnil vetrni jopič in ubogljivemu Dečku ukazal, naj leže nanj, tik ob nogah v seno zakopanega starega divjega lovca.

Stari Kos si še dihati ni upal, saj nikdar v življenju še ni bil tako blizu lovčevi roki in lovskega pasjemu gobcu. Vso noč je ležal pri miru kakor mrlič, saj bi ga vsak najmanjši migljaj lahko izdal. Na srečo pa se je spomnil, da lovec Tone precej slabo sliši, zato je korajžneje zadihal. Sreča tudi, da je dišeče seno psu zavezalo nos! Toda kljub temu stari Kos vso noč ni zatisnil očesa. Šele ko je na vzhodu vstala jutranja zarja, je vstal tudi Tone in s svojim zvestim Dečkom odšel na lov.

Staremu Kosu so končno le

LD Rogatec, pred lovom na divje prašiče 2. 1. 1973

Foto F. Čerič

Nerazdružna lovska tovariša ob zgodbah iz njihovega lovskega oprtnika: (levo) konstruktor znane krogle »Smolenka«, osemdesetletnik Avgust Smole in naši javnosti dobro znani humorist »oča s Krana« Ruda Hlebs, oba člana LD Udin boršt – Kranj

smo zaradi neizogibnih posledic polovili tudi druge. Vsem smo sneli obročke in jih ponovno izpustili. Hvalevreden je podvig republiškega lovskega vodstva, da se je s pomočjo obročkanka lotilo zbiranja podatkov o gibanju umetno vzgojenih in izpuščenih rac. Vendar predlagamo drugačen način označevanja. Nekako je to gotovo možno. Kajti praksa v naši na gosto z bičjem in drugim porasli mlaki je dokazala, da so obročki na nogah lahko račkam smrtno nevarni.

Vložene račke so se počasi združile z mladimi mlakarkami domačinkami in prešle iz mlake v glavno strugo Save. Veseli smo gledali za njimi, ko so prvič vzletele in zakrožile nad našo mlako. Od 30 izpuščenih je manjkala samo ena. Domači lovci dobro ločimo vložene od domačink: prve so nekoliko temnejše od drugih.

Z veseljem opazujemo lovci pomnoženo jato velikih divjih rac. Tudi drugim lovskim družinam, ki imajo količkaj pogojev za race, priporočamo nabavo te divjadi, ki poživlja naše vode in obrežja. Te vrstice pa naj bodo vsem, ki so se za to že ali se še bodo odločile, skromen napotek.

Friderik Grilc,
LD Kranjska gora

popustili živci. Ko je izpraznil polni mehur, so se mu začele tresti hlače. Zlezel je iz senika, razgibal svoje stare ude, preveril okolico in se previdno umaknil domov, kjer so ga zaskrbljeni iskali in čakali vso noč. »Če se bo pa tole dobro izteklo,« se je zaobljubil že ponoči v senu, »nikdar več na divji lov.« Tako je stari Kos s tem ponesrečenim lovom zaključil svojo »kariero« divjega lovca.

Avgust Ramšak,
Črna na Koroškem

Reševali smo obročkane mlakarice

Z ozirom na upadanje števila mlakaric v lovišču LD Kranjska gora smo se odločili za nabavo 30 rač, ki smo jih 14. julija 1972 izpustili v mlako pri Podkorenu, ob glavni strugi Save Dolinke. Račke so bile zelo živahne in so v strnjeni jati zaplavale na sredino mlake. Po kratki osvežitvi so se vrstile, ponovno zaplavale in kmalu poiskale zaklonišče med šavjem in grmičjem v mlaki. Pripravili smo jim hrano, ki so se je do petega dneva vneto posluževale. Kaj pa zaščita neboljenih rač? Same v tujem kraju, brez skrbne mamice, nenejane samostojnosti v prostosti, kjer je tudi mnogo sovražnikov:

lisica, kragulj, kanja, hermelin, vrane, domača mačka in drugi.

Tudi to vprašanje je bilo hitro rešeno. Odločili smo se za nadzor ob mlaki podnevi in ponoči. Seveda so to nalogo z razumevanjem prevzeli člani LD.

Ob prihodu prvega čuvaja zvečer ob pol osmih je bila vsa jata rač skupaj na bregu, potem pa so veselo zarezale v vodo. Noč je legala v dolino in vrane so letele k počitku. Kragulj in kanja bosta prenočila v Karavankah ali Julijcih. Kaj pa sova s svojo debelo, pametno glavo? Samo strašila bo s svojim predirljivim ki-vik, a račkam ne bo storila nič žalega. Lisjak pa je nevaren. Toda tudi tega premetenca bomo prevarali. Vzдолž mlake smo v travi naredili gaz in nanjo na vsakih dvajset korakov položili kos železa, da bo mislil, da je past.

Vsak čuvaj je ponoči naredil ob mlaki tri ali štiri obhode. Seveda pa smo račke čuvali tudi podnevi.

Vesele nad živahnostjo rač pa nas je presenetilo razočaranje. Naša mlaka je na gosto porasla z bičjem, trstjem in raznim šavjem. Račke so bile obročkane in v obročke so se jim zatikale bilke in vejice. Več se jih je tako zapletlo in ujelo v bičje in trstje, da smo jih morali rešiti, sicer bi žalostno poginile. Na predlog gospodarja LD

Zasedeva ugoden prostor. V dolini, kjer sva bila na preži, so njive, tokrat z ajdo in deteljo, vmes travnati pasovi, kot nalašč za srnjak, ki izstopa iz globokega gozda v zaledju.

Na nežne klice pi-pi-pi, ki bi privabili še tako nezaupljivega starca, se je oglasila šoja. Lepotca, ki ga je prijatelj že večkrat opazoval, ni bilo na spregled. Kje neki je »ta pravi«, ki naj bi kot zrel sad padel prijatelju v naročje za nagrado po večletni gojitvi?

Lajež gonečega psa je naredil konec ugibanju, zakaj ni odziva na prijateljevo in moje klicanje. Kaj kmalu priče zajec, za njim pa črn križanec, pol španjel pol terier, tik za njim pa velik siv ovčar z belo liso na koncu repa. Glej ju vraga! Manjši sledoglasen, večji rokovernjač pa tiho po sledu. Prijatelj dvigne puško, toda za siguren strel s kroglo bi morala biti psa počasnejša, še bolje pa, če bi se ustavila.

Zajca sta gonila čez rob in zopet nazaj v dolino. Nato je nekaj časa vse utihnilo. Že sem mislil, da je dolgoheč ušel preganjalca. Toda obupen zajčev vek me je kar pognal s štora in hitel sem, kolikor sem pač mogel, na kraj veka. Za grmom sem opazil volčjaka, ki me je že začutil in se umaknil. Medtem je seveda že izvršil svoje krvavo delo. Škoča, da nisem imel puške! Raztrgani zajček je bil še topel, ko sem ga pobral. Pes je izginil v gozdu na pobočju, še preden je prišel prijatelj s puško.

Prav bi bilo počakati ob zajcu, ker bi se psa gotovo vrnila k plenu, a prijatelja je priganjal čas, da sva morala v Ljubljano.

Na zadnjem občnem zboru naše LD smo se hoteli povsem odreči odstrelu zajcev v tem letu. Toda malo bi koristil tak sklep, dokler je tolikanj »hišnih čuvajev-samooskrbovancev« tudi na območju naše LD.

Skaljeno pričakovanje

Lepega dne v začetku avgusta 1973, ko je vse kazalo, da gre srnjak na klic, me je prijatelj povabil na lov. Zelo sem bil vesel, saj sem pričakoval lep dogodek, srečanje s srnjakom, ki ga bom ujel na film z najnovejšo fotokamero.

Vsakršni srnjaki in številne družine srnjadi so bojda tam v tistih predelih lovišča, mi je zatrjeval.

Šel sem zaradi »fotosafarija«, zato sem bil »oborožen« razen s fotokamero tudi s teleobjektivom Sonarjem 180 mm. Piščalko za klicanje sem seveda imel s seboj in polno optimizma v dober pogled in ravne prijateljeve cevi.

Podobno je mnogokje. Zato je obisk v loviščih še bolj potreben v lovopustu in zimskem času kakor pa samo v prsku in drugih lovnih sezonah.

P. C.

Ob razvalinah Tahijevega gradu

Tam pod Bočem v Šegi imata brata Štefan in Stanko vsak svoj hramček v strmem bregu nasproti Kardinalovega, sredi bogatega vinograda žlahtne trte. Ker sta Štefan in Stanko lovca, se v njih hramčkih zbirajo tudi lovski prijatelji.

Iskreno sem čestital ob življenjskem jubileju obema bratoma in sestri, ki imajo skupno 180 let in jim je zibelka tekla tam pod gradom Štatenbergom, zgrajenim leta 1220. Znano je, da je grad prišel v last okrutneža Tahija leta 1566 in je vedno bolj propadal. V letih od 1720 do 1740 ga je ponovno pozidal grof Attems.

Ob pogači in polnih majolkah žlahtnega vinca sem jim želel predvsem zdravja, lovski blagor in polno klet vina. »Kol'kor kapljic, tol'ko let!« Po lovskem ropotu pa je Štefan v počastitev 400-letnice kmečkih uporov na Slovenskem prebral odlomek iz Aškerčevih zbranih del o kmečkem puntu leta 1573.

Drugi dan smo bili namenjeni do uro hoda oddaljenih razvalin Tahijevega gradu. Zaradi slabega vremena pa je izlet odpadel in Štefan nam je kar v hramu pripovedoval o osovraženem Tahiju.

Zver v človeški podobi je bil povzročitelj velikega kmečkega punta na Slovenskem leta 1573.

V spominsko knjigo je Cene med drugim napisal: »Konec je Tahijev, nihče več ne bo navezoval tlačanov na konjski rep.«

Po gradovih na Slovenskem je ohranjenega tudi še marsikaj o nekdanjem lovu in lovstvu, kakor pohištvo, slike, staro orožje, jelenje in srnjačje rogovje, gamsji roglji, čakani divjih merjascev itd. Lov je bil med najbolj čislanimi zabavami tedanjih plemenitašev. Kmetje-tlačani pa so bili gonjači. Lovili so s

psi, ki so bili dobro izvežbani, saj so jih učili posebni grajski uslužbenci, predvsem gozdarji. Lovi so se končali s hrupnimi gostijami na gradovih.

Štefan je nadaljeval: Tahija so kmetje pokončali, grad razdejali in požgali. Še danes se vidijo obrisi gradu z okrasnimi kamni, ki pa jih je vsako leto manj. Mnogi obiskovalci si vzamejo drobec takega kamna za spomin na Tahijev grad, ki je pred več ko 400 leti pomenil strah in grozo za deželo.

Se in še smo obujali spomine na preteklost teh krajev, na katere tudi mene vežejo radostni spomini. Na Boču sem v ranih jutrih zalezoval srnjaka, v svetlih mesečnih nočeh čakal divje prašiče in pohajal ob bistri Dravinji.

Vladimir Pleničar

Vprašanja – odgovori

Odstrel vodečih svinj vse leto prepovedan!

Vprašanje:

Po sklepu občnega zbora LZS, 20. 1. 1973, je lovna doba na divje prašiče v Sloveniji od 15. julija do 31. januarja, odstrel vodečih svinj pa je vse leto prepovedan (Lovec, št. 12/1973, stran 357). Na posvetu naše lovske družine se je vnelo prerekanje o tem, kaj je vodeča svinja. Nekateri so trdili, da je to svinja, dokler vodi in doji še progaste mladiče, drugi pa, da je vodeča svinja tudi še čez zimo, ko vodi že prebarvane, na pol odrasle pujske – ozimce.

Pred nami so večji lovi na divje prašiče, zato bi bilo dobrodošlo natančnejše pojasnilo v Lovcu, kako ob srečanju z divjimi prašiči ugotovimo, katera je vodeča svinja.

A. Z., Ljubljana

Pred Štefanovim hramom

Foto Vl. Pleničar

Odgovor:

Svinja mladiče vodi vse leto do naslednjega legla, vendar je za normalen telesni razvoj mladičev pod vodstvom svinje pomembno zlasti obdobje do konca decembra. Januarja so mladiči že skoraj povsem samostojni pri iskanju hrane, vendar v hudih zimah brez vodstva svinje teže preživijo.

Lahko trdimo, da je svinja vodeča vse leto, še bolj rečeno od njenega prvega legla mladičev pa do njene starosti deset in več let, saj se svinja oprasi vsako leto. Ne moremo pa istovetiti pojmov »svinja vodnica« in »vodeča svinja«. Če se več vodečih svinj z mladiči (pujski) združi, potem navadno trop vodi najstarejša svinja-vodnica. Trop večkrat poleg mladičev (pujskov, ozimcev) sestavljajo še lanščaki (letniki

in letne svinje). Zaradi tega v vsem tem obdobju svinje kar najbolj ščitimo, pri odstrelu ozimcev in lanščakov (letnikov in letnih svinj) pa je ocenitev spola pred strelom praktično nemogoča.

Žal se še vedno pogosto dogaja, da lovci streljajo na največjega prašiča v tropu. Ta je pa navadno svinja vodnica ali nedorasel merjasec. Svinja vodnica je pa hkrati seveda tudi vodeča svinja; tudi njeni mladiči so v tropu.

Dorasel, star merjasec se priključi tropu navadno le ob bukanju.

Zaradi tega naj na pogonih, ko je možnost ocenjevanja zelo omejena, velja osnovno pravilo, da streljamo na najšibkejšega prašiča v tropu.

O gojitvi divjih prašičev je oz. bo obširnejši članek v tej in naslednji številki Lovca.

Blaž Krže

Lovska organizacija

Reprezentanca Lovske zveze Slovenije tudi v Ljubljani najboljša, Janez Šekoranja zopet prvi

Zadnja strelska tekma po programu LZS za lov. leto 1973/74 je bila 16. septembra v Ljubljani na strelišču LZS. To je bilo že tretje letošnje srečanje lovske strelske ekip Trsta, avstr. Koroške in SR Slovenije. Poleg teh uradnih ekip so se tekmovanja udeležile še ekipe Zagreba, Postojne in Kopra ter druga ekipa avstr. Koroške. Žal na tekmovanje nista prišli ekipi Prekmurja in Ptuja, kar bi še bolj zaostrojilo borbo.

Tekmo je ob devetih otvoril tajnik LZS Drago Šumak.

Lahko zapišem, da je bila to ena najkvalitetnejših tekem, kar smo jih videli v zadnjih desetih letih na strelišču LZS. Že pred tekmovanjem je za favorita veljala ekipa LZS (Rožmarin, Zadnikar, Gergar, Šekoranja, Piciga). Tudi ekipi Trsta in Koroške sta prišli v najmočnejših postavah. Po prvi seriji je bilo že razvidno, da bo ekipa LZS težko premagati, saj jih je od 100 golobov sestrelila kar 96. Le za 2 goloba slabša je bila ekipa Zagreba, tretja je bila Koroška z 91 in četrti Trst z 90 golobi.

Še mnogo bolj so bili izenačeni rezultati posameznikov: Župančič in Prekodravac (Zagreb) ter Šekoranja in Rožmarin (LZS) so sestrelili vseh 25 golobov, trije tekmovalci po 24, šest pa po 23. Po vsem tem bi pričakovali, da bo druga serija slabša, tudi zaradi utrujenosti in vetra, ki je začel pihati okrog poldne. Bila pa je še kvalitetnejša in tekmovalci še bolj izenačeni.

Med ekipami je bil vrstni red jasn. Zmagala je ekipa LZS, drugi je bil Trst, in sicer z enakim številom zadetkov kakor Zagreb, četrta Koroška z enim zadetkom manj.

V konkurenci posameznikov pa so morali še enkrat na stojišča: Župančič in Šekoranja — za prvo oz. drugo mesto (oba 50 zadetkov); Rožmarin in Zadnikar z 49 zadetki za tretje oz. četrto mesto; za šesto, sedmo in osmo mesto trije tekmovalci s 47 zadetki; od devetega do štirinajstega mesta pa šest tekmovalcev s 46 zadetki.

Po ponovljenem streljanju v treh serijah po 25 golobov ter še po dodatnem streljanju — na ameriški način — je bil končno znan vrstni red prvih petnajstih. Zmagal je Janez Šekoranja (LZS). To je v tem letu že druga njegova zmaga na troboju; zmagovalac je bil tudi v Borovljah na Koroškem, kjer je tudi sicer zmagala ekipa Lovske zveze Slovenije.

Po končanem tekmovanju je Drago Šumak podelil vsem uradnim ekipam in prvi ekipi izven troboja pokale, najboljše posameznike pa je obvestil o nagradah, ki jim jih poklanjajo gojitvena lovišča Slovenije.

Uspehi ekip

1. Slovenija

Zadnikar	49
Gergar	46
Rožmarin	49
Šekoranja	50
Skupaj	194

2. Trst

Burgarelli	47
Koniedich	47
Udovici	45
Somma	45
Skupaj	184

3. Zagreb

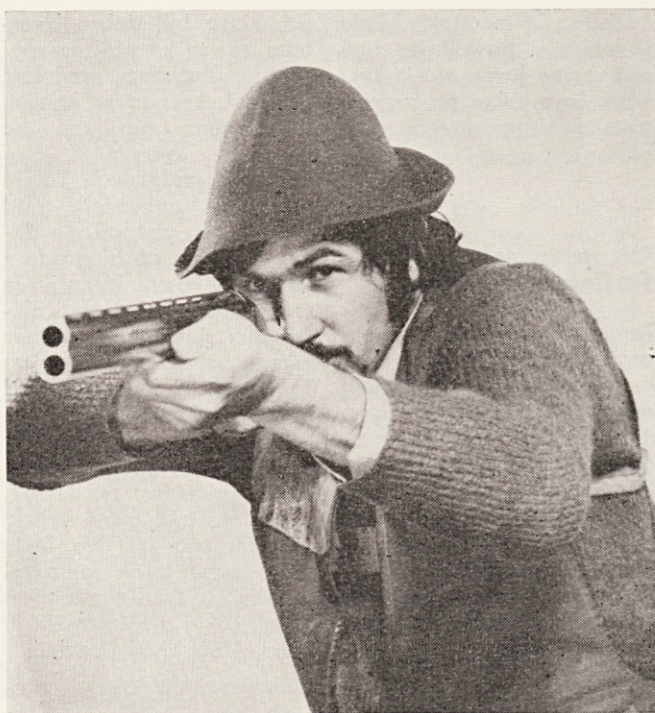
Djurašin	46
Čegec	42
Prekodravac	46
Župančič	50
Skupaj	184

4. Koroška

Wanggo	46
Stockreiter	48
Messnar	44
Mihelitsch	45
Skupaj	183

5. Postojna

Milič	43
Štemberger	47
Novak	40
Filipovič	42
Skupaj	172

Janez Šekoranja, zmagovalac v dveh trobojih

6. Koper

Vinkoleto	42
Franca	37
Bertok	46
Cergol	39
Skupaj	164

Uspehi posameznikov

1. Šekoranja (LZS)	50
2. Župančič (Zagreb)	50

3. Zadnikar (LZS)	49
4. Rožmarin (LZS)	49
5. Stockreiter (Koroška)	48
6. Burgarelli (Trst)	47
7. Štemberger (Postojna)	47
8. Koniedich (Trst)	47
9. Gergar (LZS)	46
10. Wanggo (Koroška)	46

V imenu komisije za strelstvo
LZS se zahvaljujem upravam

Jože Zadnikar, ko strelja na prvenstvu LZS 1973. Na troboju v Ljubljani je bil odličen tretji. V vrsti tretji je Severin Franca, član koprške ekipe
Foto Fr. Cvenkel

lovišč, ki so za tekmovalce posameznike prispevale naslednje nagrade oziroma odstrel:

1. divjega prašiča, Rog – Kočevje,
2. srnjaka, Žitna gora,
3. srnjaka, Jelen – Snežnik,
4. srnjaka, Pohorje – Maribor,
5. srnjaka, Kompas – Petrovci,
6. enodnevni lov na malo divjad, Fazan – Beltinci,
7. šest fazanov, Kozorog – Kamnik,
8. pet fazanov, Ljubljanski vrh,
9. tri fazane, Ljubljansko polje.

Janez Saksida,
predsednik komisije
za strelstvo LZS

Dr. Jože Benigar govori ob otvoritvi doma LD Suha krajina. Ob njem starešina Stane Mišmaš
Foto E. Jankovič

Slavje LD Suha krajina

»Naj skače zajček v hosti,
vi ste danes lovski gosti!

Naj odmeva prek dobrih
lovske bratovš'ne pozdravi!»

(Napis s transparenta)

V nedeljo, 2. septembra 1973, je slavalok ob cesti, ki pelje iz Zagradca proti Ambrusu, vabil lovce in druge prijatelje narave v Ratenco. Ob kilometer dolgi novi poti, ki so jo kot odcep od glavne ceste udarniško zgradili člani LD Suha krajina, so zastave in transparenti pozdravljali goste, ki so prihajali na otvoritev lovskega doma LD Suha krajina.

Misel na lovski dom krajin-skih lovcev je vznikla pred tremi leti, ko so razvili svoj lovski prapor. Vsak član je delal najmanj 80 udarniških ur in prispeval 300 din, da je zrasla tako lepa stavba, za katero je brezplačno naredil načrt ing. arh. Sandi Škerlavaj. Še prav posebno pa se je izkazal kmet nelovec Vinko Hočevnar, ki je lovski družini podaril 500 m² zemljišča, na katerem stoji dom. Vseskozi je tudi pomagal pri gradnji z različnimi službami. LD Suha krajina mu tudi s tega mesta izreka svojo zahvalo in priznanje. V visokem pritličju lovskega doma je velika soba, namenjena predvsem lovskim sestankom, kuhinja in sanitarije. Na podstrešju bodo ure-

dili ležišča. Zračni in svetli kletni prostori pa bodo predvsem skladišče hrane za divjad in drugega potrebnega v lovišču. Izpred doma je lep pogled na hriba Bovlek in Kuželjevec, po dolini Krke in prav tja na Posavsko hribovje ter v jasnem vremenu celo na Kamniške planine.

Starešina LD Stane Mišmaš je v uvodnem govoru predstavil lovsko družino, njene napore, uspehe in prizadevanja pri gojitvi divjadi in tudi pri gradnji novega lovskega doma. LD Suha krajina je članica ZLD Ljubljana, ima 50 članov in upravlja lovišče s 3200 ha. Vodje pe-

tih revirjev skrbijo za izvajanje sklepov občnega zbora, posvetov in upravnega odbora. Glavna divjad je srnjad, jelenjad, divji prašiči in tudi medved se pojavlja. Letno uplenijo 30–35 srnjadi, 5–10 divjih prašičev in približno toliko jelenjadi. Za veliko divjad imajo tri

Člani Lovske družine Suha krajina

Foto E. Jankovič

Dom Lovske družine Suha krajina v Ratenci

Foto Fr. Cvenkel

krmne njive, kalužo in ob njej krmišče.

Častno nalogo, da odpre lovski dom, so poverili bivšemu dolgoletnemu predsedniku LZS in častnemu članu LD Suha krajina dr. Jožetu Benigarju, ki je v slavnostnem govoru poudaril vlogo lovstva v samoupravnih socialističnih družbi, pri varstvu narave in splošnem ljudskem odporu. Apeliral je tudi na sodelovanje lovcev z gozdarji in kmetovalci ter sploh s prebivalstvom Suhe krajine. Svoj govor je končal z željo, da naj bi bil novi dom prijetno zatočišče vsem ljubiteljem narave.

Otvoritvi je prisostvovalo nad tisoč ljudi. Tako številne udeležbe tod in v okolici že dolgo ni bilo. Hkrati je pa to tudi dokaz dobre povezave lovcev s prebivalstvom teh krajev.

Za okusen prigrizek na lovski veselici, ki se je razvila po otvoritvi doma, je v veliki meri pripomogel – poleg dveh manjših divjih prašičev in srnjaka – tudi 180-kilogramski, gotovo najtežji v tem lovišču uplenjeni divji merjasec v zadnjem desetletju.

-elf-

Ogroženo gnezdo štorcklje

Na razvalinah boštanjkega gradu pri Velikem Mlačevem – porušili so ga partizani, ker je bila v njem belogardistična postojanka – na samem vrhu teh razvalin že več kot desetletje gnezdo štorcklje. Vsako pomlad prilete nazaj – največ so jih našli devet – potem pa se en par naseli v gnezdu in vali; včasih smo videli celo tri mladiče. To gnezdo je, po besedah pristojnih, najzahodnejše gnezdo štorckelj v Jugoslaviji in kot tako tudi pod spomeniškim varstvom.

Leta in leta smo opazovali te ponosne, dostojanstvene visokonoge ptice, kako po travnikih love žabe, miši, kače in drugo golazen, leta in leta smo poslušali s stolpa klepet njihovih kljunov, leta in leta smo se veselili njihovega podmladka. Letos pa se je nanje in na njihovo gnezdo zgrnila nesreča za nesrečo. Najprej je poleti močan zračni vrtinec pometel z grajskih razvalin gnezdo z nedoraslimi mladiči vred (bila sta menda dva), ki so ob tem poginili. Stara dva sta potem žalostna posedala

tam, kjer je bilo gnezdo. Potem je prišla nadnje druga nesreča: član naše lovske družine – LD Grosuplje – je v želji, da bi imel štorckljo nagačeno, protizakonito ukričal prst na enega izmed osamelih staršev. Okoliški prebivalci so to videli in ogorčeni napisali prijavo na lovsko organizacijo. Ob strelu naj bi bil prisoten še drug član lovske družine.

Lovska družina je po prijavi tega dejanja sklicala izreden sestanek upravnega odbora z eno samo točko dnevnega reda: prijava nezakonite uplenitve štorcklje. V razpravi se je pokazalo, da najbrž štorcklje ni ustrelil v prijavi imenovani lovec, ampak njegov spremljevalec. Upravni odbor je oba člana svoje LD predal družinskemu disciplinskemu razsodišču, ki bo izvedlo postopek in krivca kaznovalo.

Poleg tega je upravni odbor to dejanje obsodil in sklenil še:

– da LD Grosuplje na svoje stroške in v želji, da spomladi vračajoče se štorcklje najdejo celo gnezdo, namesti leto nazaj na grajski stolp in ga tam z železnimi klini učvrsti;

– da LD Grosuplje v bodoče prevzame v svojo skrb to gnezdo (in še katero, če se pojavi) ter pouči svoje članstvo o pomembnosti teh ptic in sploh o varstvu ptic in drugih živali;

– da oba potencialna krivca prijavi tudi pristojnemu organu v upravni postopek.

Dr. S. V.

Jubilanti

Avugst Smole, častni član LD Udin boršt, je dočakal 80 let 28. avgusta letos, še vedno čil in zdrav ter poln humorja. Lovec v pravem pomenu besede pohaja v lovišča že 62 let. Kot strokovnjak za lovsko orožje je pred 10 leti skonstruiral kroglo za gladke cevi, znano pod patentiranim imenom »Smolenka«, katero tudi sam izdeluje.

Kot človek in lovec je izrednih kvalitet, znan preko gorenjskih in koroških meja. Z zeleno bratovščino je zrasel tako rekoč od rojstva. Še pred nedavnim se je tudi izkazal kot odličen strellec na tekmovanju gorenjskih strelcev.

Častitljivemu jublantu, ki ga vidite na 248. strani, želimo še mnogo let zdravia in – dober pogled!

LD Udin boršt,
Kranj

Iz LD Strojna

Franc Retko je praznoval 9. 9. 1973 šestdesetletnico svojega življenja. Lovu se je posvetil, ko mu je bilo komaj 18 let. Bil je večkratni član nadzornega odbora. Kot vodja revirja skrbi, da so krmišča in solnice urejene in zložene. Dobro pozna sleherni stezo v lovišču in navade divjadi, saj je bil nekaj let lovski čuvaj.

Franc Mori, lovec od leta 1946, je praznoval 4. 10. 1973 svojo šestdesetletnico. Znan je kot zelo aktiven zatiralec roparic. Tudi pri delovnih akcijah ne zaostaja za mladimi lovci. Vzgojil je dva si-

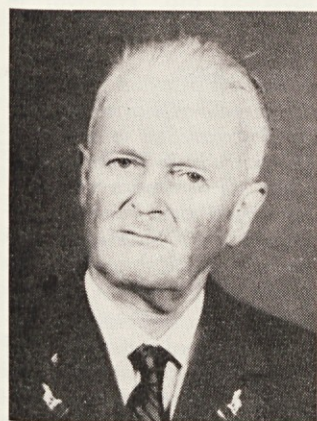
Franc Bittner

Franc Bittner – šestdesetletnik. Letos 17. avgusta je praznoval svojo 60-letnico. V zeleni bratovščini je že od rane mladosti. Kot ljubitelj narave se je odločil za gozdarski poklic, ki ga vseskozi najožje povezuje z lovstvom, za katerega tudi vseskozi deluje z dušo in srcem. Pred drugo svetovno vojno je bil član lovskega društva v Postojni, pa tudi poklicno gozdarsko delo pri veleposestniku Windisch-Graetzu mu je omogočilo intenzivno udejstvovanje v lovstvu. Po vojni se je vsestransko zavzemal za razvoj in napredek lovstva na ožjem in širšem območju. Vsa leta je vodilni član LD Hrenovice, dolgoletni predsednik Lovske zveze Postojna, član raznih komisij in upravnega odbora Lovske zveze Slovenije. Za svoje plodno delo je bil odlikovan z vsemi odlikovanji Lovske zveze Slovenije. Jubilantu želimo še mnogo zdravih in uspešnih let.

Lovci LZ Postojna

Franc Medvešek iz Laškega je 3. oktobra 1973 praznoval svojo 75-letnico. Jubilant je blagajnik LD Rečica od njene ustanovitve. Do nedavna je vodil tudi blagajno Lovske zveze Celje in ni slučaj, da lovci vedno najraje zapajo finančne posle vestnemu, natančnemu in poštenemu Francu. Za svoje delo v lovski organizaciji je bil odlikovan z znakom in redom za lovske zasluge II. stopnje. Jubilantu, ki je dolga leta aktiven v lovstvu in tudi v planinstvu, želijo lovci vse celjske zveze, še prav posebno pa tovariši iz njegove lovske družine, obilo zdravja in zadovoljstva v lepi naravi še mnogo let.

Lovska zveza Celje,
LD Rečica pri Laškem

Andrej Tavčar

nova, ki hodita po stopinjah svojega očeta.

Draga lovska tovariša! Čestitamo vama k vajinemu jubileju z željo, da bi še mnogo let skupaj lovili po lepih koroških gozdovih.

LD Strojna – F. S.

Andrej Tavčar – 70 let. Kdo ne pozna Andrejčka, lovskega čuvaja LD Begunjsčica, z obledelim nahrbtnikom in jekleno ljubico na rami, ki ga pot iz Begunj tolikokrat vodi skozi Drago na Planinco, na Prevalo, na Ledeno trato?

Sedemdesetletnico praznuje novembra letos. Pred štirimi desetletji se je posvetil lovskočuvajski službi v gorskem lovišču.

Kmalu potem, ko je grozljiva senca kljukastega križa padla tudi nad našo domovino, je zamenjal lovsko puško s partizansko brzostrelko. Toda Nemci so ga v neki akciji ujeli in poslali v zloglasno taborišče Mauthausen. Tam je trpel in upal v družbi s pisateljem Prežihovim Vrancem do konca vojne.

Po vrnitvi v domovino je kmalu spet prevzel službo lovskega čuvaja. V letih svojega službovanja je ujel osem divjih lovcev, znosil z gora v dolino na stotine gamsov in srnjadi ter vsako leto uničil na desetine škodljivcev. Nešteto domačih in tujih lovcev je spremljal na gamse. Andrejček zna tudi vezati gamsje čope in bi to znanje rad posredoval kakemu mlajšemu lovcu. Za svoje delo v lovstvu je bil odlikovan z znakom za zasluge.

Dragi Andrejček, k jubileju iskrene čestitke in – še mnogo let dober pogled!

LD Begunjsčica – St. L.

V spomin

Jože Vidic iz Črmlje, diplomirani pravnik, je v 61. letu starosti za vedno zapustil lovske vrste 4. 1. 1973, ko ga je dokončno strla zahrbtna bolezen. Bil je zvest lovske tradiciji v Trnovski vasi in lovski družini, ki je prav na njegovo pobudo v prvih povojnih letih pognala svoje korenine. Kljub zahtevnemu poklicnemu delu je vedno našel čas za udejstvovanje v lovski organizaciji. Bil je prisrčen in priljubljen lovske tovariš ter zgled lovskega naraščaju. Sredi črmljskih gozdov, kamor je kot lovec in ljubitelj narave tako rad

zahajal, je za vedno utihnila njegova puška.

V spomin in zadnji pozdrav mu je ob odprtem grobu zagrmela častna salva. Naj mu bo lahko domača zemlja!

Lovska družina
Trnovska vas

Jakob Turk-Dolinar nas je 11. maja 1973 za vedno zapustil v starosti 67 let. Rodil se je v kmečko-delavski družini. Ker doma ni bilo zaslужka, je bil prisiljen kot mnogi iskati delo v Franciji, v letih 1926–1928 in 1937 do 1941. Kmalu po povratku domov pa ga je okupator skupaj z bratom Antonom aretiral. Bil je zaprt in mučen v reških zaporih, od koder se je vrnil po 51 dneh in dobil zvezo s partizani. V povezavi s poznejšim narodnim herojem Slavkom Kovačem-Smelim je deloval kot član vaškega odbora OF Novi kot. Po splošni oboroženi vstaji vaščanov Starega in Novega kota mu je okupator požgal domačijo in uničil vse premoženje. Pozneje je kot partizan opravljal razne odgovorne funkcije, za kar je prejel več odlikovanj.

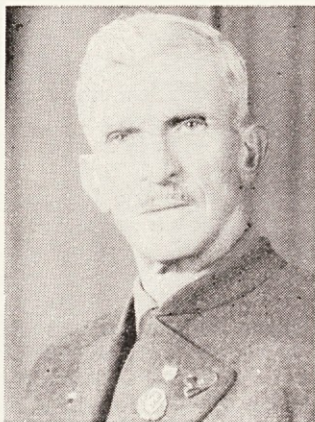
Po vojni je najprej služboval kot logar, kasneje pa kot poklicni lovec v lovišču Rog-Kočevje in pri Šumariji Klana G. G. Delnice, kjer je dočkal upokojeve.

Zaslужnega prvoborca in priljubljenega lovskega tovariša je na njegovi zadnji poti spremlila ob žalostinkah godbe iz Kočevja množica njegovih znancev in prijateljev od blizu in daleč. V imenu občinskega odbora ZZB NOV Kočevje se je od njega poslovil predsednik Drago Gril, v imenu lovcev pa starešina Alojz Pantar. Ohranili ga bomo v trajnem spominu.

S spoštovanjem se tudi spominjamo našega člana **Edvarda Trohe**, ki nas je za vedno zapustil 1. 2. 1973, v starosti 74 let. Njegovo življenjsko delo in pot je že opisal T. Ožbolt v Lovcu, št. 2/73, v sestavku »Zvestoba«.

Naj mu bo časten in trajen spomin!

LD Draga – Trava, F. K.

Maks Pintar

Edvard Troha

Jernej Mrak

Maks Pintar, častni član LD Kočevje, je umrl po težki dolgotrajni bolezni, v starosti 81 let, dne 8. 8. 1973. Vrsto let je opravljal različne funkcije v LD in Lovski zvezi Kočevje. Bil je nosilec znaka za lovske zasluge in reda za lovske zasluge II. stopnje.

Pokojnik je bil daleč naokoli znan kot velik ljubitelj divjadi in narave ter vztrajen pri opravljanju zaupanih mu nalog. S svojo nesebično predanostjo lovstvu, z bogatim znanjem in izkušnjami je bil mentor mlajšim v vsem, kar je v zvezi z lovstvom.

Tudi priklenjen na posteljo je v pogovoru z nami rad zašel na njegovo nemirno srce tako prirasel Črni vrh. Tedaj se mu je oko vedno zaiskrilo, zopet je dobil novih moči in ves je bil poln hvale tako globoko doživeti Naravi.

Dragega Maksa smo pokopali z vsemi lovskimi častmi ob številni udeležbi lovcev tudi iz sosednjih lovskih družin. Njega in njegovo delo bomo ohranili v trajnem spominu.

Člani LD Kočevje – I. P.

Jernej Mrak. Pripravljali smo se, da bi proslavili 70-letnico našega priljubljenega člana – po domače Jernača Petruze. A usoda je hotela, da smo mu že v začetku februarja 1973 poklonili zelene vejice v poslednje slovo.

Jernač je bil kot gozdar, lovec in zaščitnik divjadi povezan s naravo, z Gaberško goro in Blegošem. Že pred vojno je bil organiziran lovec in leta 1946 soustanovitelj ter potem mnogo let gospodar LD Poljane nad Škofjo Loko. Bil je eden tistih, ki jih je vzgajalo trdo življenje. Tudi med vojno je vedel, kje mu je mesto kot zavednemu Slovencu. Okusil je trdoto nacističnega taborišča Mauthausen, kar mu je tudi izpodkopalo zdravje.

Njegove preudarne besede so bile včasih tudi nekoliko trde, a odkritosrčne. Vsake mu je povedal, kar je mislil. Vedno je želel pravo lovsko tovarištvo in zagovarjal lovsko pravičnost.

Zgubili smo dobrega lovskega tovariša, divjad pa svojega zaščitnika. Spomin na Jernača, skromnega poljanskega lovca, bo ostal živ med nami, saj smo ga imeli radi in ga spoštovali.

Poljanski lovci

Lovska kinologija

Izšla je knjiga »O psih«

Pred dnevi je izšla druga izdaja knjige O psih (Miroslav Zidar), ponovno v 2000 izvodih. Prva izdaja je bila razprodana že v dobrem letu in pol. Nova izdaja je zajetnejša od prve, saj obsega kar 444 strani s 77 risbami in načrti ter 32 fotografijami; odlikuje se tudi po novem barvnem ovitku. Ta knjiga je doslej tako po obsegu kakor tudi po vsebini najobširnejša in najpopolnejša jugoslovanska kinološka knjiga in se lahko kosa z marsikatero kvalitetno inozemsko. Še posebej jo odlikuje sistematičnost. Namenjena je tako lastnikom športnih in lovskih psov kakor tudi pripravnikom ter sodnikom, saj so v njej obdelana tudi vsa splošna kinološka poglavja, npr. anatomija, fiziologija, kinološka organizacija, prehrana, spolni ciklus psice, vzgoja, striženje, pripomočki za šolanje. Knjigo je izdala Zveza klubov za vzrejo športnih in službenih psov SR Slovenije, 61 113 Ljubljana, p. pr. 77. Cena 80 din.

»Želja po sodelovanju se ni uresničila« tudi z druge strani

V 5. številki Lovca 1973 je Boris Leskovic objavil članek z gornjim naslovom, v katerem kritizira odnos kinološkega sodnika Ljubana Zadnika do pripravnikov za sodnike ostrodlakih ptičarjev pri ocenjevanju na ljubljanskem gradu dne 6. maja 1973.

Ker sem bil s strani prireditelja, t. j. ZLD Ljubljana, določen za vodjo ocenjevanja in ker sem bil navzoč pri tem »nerazumevanju« in končno ker članek neobjektivno prikazuje odnos sodnika Zadnika, čutim dolžnost, da bralcem Lovca pojasnim opisani primer nepristransko.

1. Razen Cirila Pogačarja se ni javil k ocenjevanju noben drug sodniški pripravnik za ostrodlake ptičarje, tudi tovariš Leskovic ne.

2. Tovariš Zadnik je odklonil prisotnost v svojem ocenjevalnem krogu samo Cirilu Pogačarju in nikomur drugemu. To je storil z besedami: »Ti ne boš prisostvoval mojemu ocenjevanju.«

3. Tovariš Pogačar bi lahko prisostvoval ocenjevanju drugih sodnikov, če bi želel.

Iz povedanega ne razumem, kako more B. Leskovic napisati, da je L. Zadnik z jezo odklonil prisostvovanje **ostalih članov DLOP-pripravnikov**. Ob tej priliki bi dobro namerno svetoval B. Leskovicu, da naj se že mlad nauči objektivnosti pri poročanju, še bolj pa pri delu kot bodoči kinol. sodnik, kar je, odkrito povedano, delikatno in odgovorno delo.

Tovariš Pogačar naj mi pa ne zameri, ker sem povedal resnico.

Janez Dolničar,
Ljubljana

Seminar v Novi Gorici

V maju letos je bil v Novi Gorici dvodnevni seminar o vzgoji, šolanju in vodenju lovskega psa. Predaval je naš znani kinolog Jože Škofic.

Kljub maloštevilni udeležbi, saj je seminarju prisostvovalo le 23 lovcev, se je predavatelj potrudil in nazorno razložil, kaj vse mora znati šolan lovskega psa, kako ga šolamo in čemu služi vsaka vaja pri praktičnem delu, na lovu.

Vsi, ki smo seminarju prisostvovali, smo zadovoljni, saj smo poleg obširne razlage dobili tudi odgovor na sleherno naše vprašanje. Razumeli smo tudi, zakaj mora biti lovski pes izšolan in kaj tak pes na lovu pomeni.

Za trud in uspešno posredovanje njegovih bogatih izkušenj se tovarišu Škoficu v imenu vseh udeležencev seminarja najlepše zahvaljujem. Enako tudi Zvezi lov. družin Gorica, ki je seminar organizirala.

Leo Fabiani

**Pomladanska
zrejna preizkušnja
psov ptičarjev v lovišču
LD Krško, 24. 4. 1973**

Priredila jo je kinološka komisija LZ Posavje. Ocenjevala sta kinol. sodnika Ivan Caf in Vladimir Pfeifer, kot pripravnik pa je uspešno sodeloval Sandi Bednaršek. Preizkušnjo je vzorno vodil izkušeni vodnik ptičarjev Franc Preskar.

Suho vreme z zelo močnim vetrom in na koncu še močan dež so otežkočali delo psom, vodnikom in sodnikom.

Preizkušnja je bila izvedena po novem pravilniku.

Od prijavljenih 20 psov oz. vodnikov (2 irska setra, 1 dolgodlaki vajmaranec, 1 nemški žimavec in 16 nem. kdl. ptičarjev) jih je 5 odstopilo. Dosežene ocene navajam po naslednjem vrstnem redu disciplin oz. predmetov:

1. delo po sledu dlakaste divjadi, 2. nos, 3. iskanje, 4. stoja, 5. vodljivost, 6. gonja, 7. (z rimsko številko vpisan) nagradni razred.

Ocene: 4 prav dobro, 3 dobro, 2 zadostno, 1 pomanjkljivo, 0 nezadostno, – (črtica) pomeni, da pes v določenem predmetu ni nastopil, zato neocenjen.

»Aida« Linda, RMP 375/S, irska seterka, vodnik in lastnik Zoran Kovač, (4, 4, 3, 2, 3, tiho) II.

Aron Vrbinski, RMPki 4286, nemški kdl. ptičar, tel. ocena prav dobro, lastnik in vodnik Stane Gašperin, CPB 32, Brežice, (3, 4, 4, 4, 3, tiho) II.

Bara, RMPki 3520, nemški kdl. ptičar, tel. ocena zadostno, lastnik in vodnik Jože Vaščer, Selo 72, Dobova, (3, 4, 4, 3, 3, tiho) II.

Beba, RMPki 4248, nemški kdl. ptičar, tel. ocena dobro, lastnik in vodnik Rudi Gabrič, Strma pot 6, Krško, (3, 4, 3, 4, 3, tiho) II.

Balkan, RMPki 4267, nemški kdl. ptičar, tel. ocena zadostno, lastnik in vodnik Radisav Mihajlovič, Župeča vas 2, Cerklje ob Krki, (–, 4, 4, –, 3, neugotovljeno) –.

Ben, RMPki 4244, nemški kdl. ptičar, tel. ocena zadostno, lastnik in vodnik Janez Dolmovič, Vel. Mraševo 57, Pod-

Udeleženci seminarja v Novi Gorici

Foto L. Fabiani

bočje. (–, 3, 3, –, 3, neugotovljeno) –.

Biba, RMPki 4292, nemški kdl. ptičar, tel. ocena dobro, lastnik in vodnik Viktor Račevič, Krška vas, (3, 3, 2, –, 3, tiho) –.

Biser, RMPki 4268, nemški kdl. ptičar, tel. ocena prav dobro, lastnik Jana Vahčič, Cerklje ob Krki 12, (3, 4, 3, –, 3, tiho) –.

Bister, RMPki 4271, nemški kdl. ptičar, tel. ocena dobro, lastnik in vodnik Jože Zidar, Krška vas 71, (–, 4, 2, 0, 2, neugotovljeno) –.

Biski, RMPki 4270, nemški kdl. ptičar, tel. ocena dobro, lastnik in vodnik Andrej Ošterbenk, Čatež 9, Brežice, (2, 4, 3, –, 2, tiho) –.

Bor, RMPki 4272, nemški kdl. ptičar, tel. ocena dobro, lastnik in vodnik Sredoje Bešerič, Kostanjevica na Krki, Ulica talcev 15, (3, 4, 3, –, 4, tiho) –.

Dara, RMPki 4120, nemški kdl. ptičar, tel. ocena prav dobro, lastnik in vodnik Ivan Sintič, Jelše 21, Leskovec pri Krškem, (2, 3, 2, –, 3, tiho) –.

Reks, RMPki 4202, nemški kdl. ptičar, tel. ocena nezadostno, lastnik in vodnik Jože Starc, Kovinarska 2, Krško, (–, 4, 4, –, 3, neugotovljeno) –.

Rol, RMPki 4204, nemški kdl. ptičar, tel. ocena dobro, lastnik in vodnik Tone Bačič, Župeča vas 14, Cerklje ob Krki, (4, 4, 2, –, 2, tiho) –.

Tar, RMPos 392, nemški ostr. ptičar – žimavec, tel. ocena zadostno, lastnik dr. Svetozar Rajner, Brežice, Milavčeva 23, vodnik Janez Fablar, Ljubljana, (4, 4, 4, –, 3, tiho) –.

P. V.

**Telesno ocenjevanje
psov ptičarjev v Krškem**

Kinološka komisija LZ Posavje je 3. 6. 1973 na Stadionu Matije Gubca v Krškem priredila ocenjevanje zunanosti ptičarjev. Prireditelj je vodil Lojze Arko, sodil pa podpisani, kot pripravnik je sodeloval Sandi Bednaršek. Ocenjenih je bilo 17 nemških kdl. ptičarjev, 2 nemška žimavca, 1 irski seter. Krško področje je v preteklosti pokazalo že tudi lepše pse. Menim, da je treba čimprej poskrbeti za kvalitetne plemenjake.

Uspehi:

Aron Vrbinski YU, RMPki 4286 Nkd – prav dobro,

Bara, RM Pki 3520 Nkd – zadostno,
Beba, RM Pki 4248 Nkd – dobro,
Balkan, RM Pki 4267 Nkd – zadostno,
Ben, RM Pki 4244 Nkd – zadostno,
Biba, RM Pki 4292 Nkd – dobro,
Biser, RM Pki 4269 Nkd – prav dobro,
Bister, RM Pki 4271 Nkd – dobro,
Biski, RM Pki 4270 Nkd – dobro,
Bor, RM Pki 4272 Nkd – dobro,
Dara, RM Pki 4120 Nkd – prav dobro,
Reks, RM Pki 4202 Nkd – nezadostno,
Rol, RM Pki 4204 Nkd – dobro,
Tar, RM Pos 392 (Nos)Nžim – zadostno,
Bari, RM Pki 4268 Nkd – prav dobro,
Bil, RM Pki 4245 Nkd – dobro,
Doli, RM Pos 4576 (Nos)Nžim – zadostno,
Ruť, RM Is 1176 Ir. seter – dobro,
Bodo, RM Pki 4246 Nkd – dobro,
Dina, RM Pki 4026 Nkd – zadostno.

Vladimir Pfeifer,
kinol. sodnik

**Ocenjevanje
in preizkušnja jamarjev,
29. 9. 1973
v lovišču LD Udin boršt**

Prireditelj LZ Gorenjske, ki jo je zastopal Rajko Marenčič. LD Udin boršt sta zastopala starešina Ivan Cvar in Franc Fister kot vodja tekme. Za preizkušnjo v ustreznem rovu je bila napadalna lisica. Pri preizkušnji na planem pa več psov ni imelo sreče, da bi dvignili zajca.

Na prireditve je bilo privedenih 12 psov: 10 lov. terierjev, 1 rezasti foksterier, 1 resasti jazbečar.

Telesno ocenjenih je bilo 5 psov: 1 odlično, 3 prav dobro, 1 dobro.

Preizkušnjo so opravili:

– samo v rovu (A) –
Čedna Ortneška, JRLt 5807, 42 točk, III. ocena, lastnik Janez Dolenc, Ljubljana;

– v rovu in na planem (A in B) –

Čila Javorniška, JRLt 5918, A 51 točk, II. ocena, B opravila, lastnik Martin Zver, Ljubljana,

Ada Dešnapuštalska, JRLt 5766, A že prej preizkušena, B opravila, lastnik Stefan Kržišnik, Škof. Loka,

As, RMLt 3654, A 56 točk, II. ocena, B opravil, lastnik Lovro Markič, Strahinj,

Karin, JRLt 5764, A 48 točk, III. ocena, B opravil, lastnik Nikolaj Lapuh, Radovljica,

Don, JRLt 5762, A 48 točk, III. ocena, B opravil, lastnik Lojze Mlakar, Šk. Loka.

Sodili smo: Ivan Pintar, Lojze Mlakar in podpisani.

Jože Vester,
kinol. sodnik

Prijavljene parite

Vsi navedeni psi plemenjaki in plemenjakinje so uspešno opravili preizkušnjo.

Posavski goniči (JRGp):

Lasov, 14516 – Darja, 7010, leglo 10. 10. Rejec Ančka Udovič, Unec 115, Rakek.

Kdl. istrski gonič (JRGki):

Dendi Kočevski, 4379 – Bor-ka, 7134, leglo 18. 9. Rejec

Branko Muhič, Ambrus št. 14, Zagradec.

Etos Mehovski, 7454 – Brina, 7408, leglo 11. 9. Rejec Franc Justin, Sp. Dobrava 6, Kropa.

Ego, 7084 – Vitka, 7183, leglo 15. 8. Rejec Franc Štraus, Dol pri Hrastniku 61, Hrastnik.

Ivor, 4821 – Živa, 7325, leglo 29. 8. Rejec Ivan Strmole, Hudo 10, Ivančna gorica.

Aras, 6952 – Cita, 5827, leglo 15. 7. Rejec Matija Jereb, Nova vas 8, Žiri.

Ari, 7403 – Hera Reseniška, 7406, leglo 20. 7. Rejec Matija Vrečko, Loka pri Zusmu.

Bari, 7297 – Cara, JRGki 7440, leglo 10. 9. Rejec Adi Pavše, Kot 8, Prevalje.

Brak-jazbečarji (JRBj):

Blisk, 3235 – Astra, 3078, leglo 15. 8. Rejec Emil Ger-
madnik, Črna na Koroškem 97.

Špringer španjeli (JRŠš):

Eko Škalski, 166 – Bina, 606, leglo 22. 10. Rejec Jože Reisman, Log 2, Ruše.

Koker španjeli (JRKš):

Astor, 1359 – Rina, 1342, leglo 10. 9. Rejec Lidiya Habinc, Tomšičeva 21, Kamnik.

Kdl. jazbečarji (JRJki):

Dangi v. Schwarenborg, Met Rt 2051 – Gina Gomilska, 1247, leglo 7. 7. Rejec Gustav Koltaj, Čentiba 420, Lendava.

Lovski terierji (JRLT):

Astor, 5863 – Bajdo, 5878, leglo 1. 9. Rejec Peter Zajc, Ob Težki vodi 3, Šmihel, Novo mesto.

Aran Bukovniški, 5843 – Ciga iz Vnanjih goric, 5880, leglo 29. 9. Rejec Anton Kranjc, Ul. 4. maja 87, Cerknica.

Beno, 5816 – Ela Osilniška, 5817, leglo 11. 9. Rejec Miha Šmid, Jelčeva št. 6, Slovenj Gradec.

Brin Graškogorski, 3282 – Baka Kajuhova, 5826, leglo 11. 9. Rejec Miha Šmid, Jelčeva št. 6, Slovenj Gradec.

Don Pobreški, 3544 – Aga Martjanska, 3243, leglo 29. 9. Rejec prim. dr. Gabrijel Kastelic, št. Kovača 2, Murska Sobota.

Kinološka zveza Slovenije

Šaljive

Strelci pa takšni!

Še kot deček sem bil pri stricu, lovcu in gozdarju, na počitnicah. Nekega dne me je povabil na lov. Povzpela sva se na visoko prežo, stric mi je razložil ABC streljanja (ABC krogel takrat še nismo poznali) in potem sva čakala na primerno divjad.

Najprej se prikaže srnji mladč, jaz pomerim, a stric odkima:

»To je vendar mladič, takih ne streljamo!« Kmalu zatem stoji pred nama mogočen srnjak. Stric zopet odkima: »Tega bi bilo škoda, ta mora skrbeti za zarod!« Po daljšem potrpežljivem čakanju priskaklja pod naju oguljen zajec. Eno uho je imel razcefrano in zdelo se mi je, da šepa. Dvomljivo pogledam strica, a on me veselo spodbudi: »Kar pomeri, to je naš Toni, po njem vedno streljamo...«

PA

Nevihta po lovsko

Ko zadnjič z lova sem prišel, kot sam hudič bi pihnil vame, sem mislil, ženka bom objel, ona pa togotno z metlo nadme.

Sedaj resnično vam povem, udrihati odlično zna, če bi imeli takega gonjača, nobena zver nam ne bi ušla.

Povedati pa moram tudi to, kar z metlo vtepla mi je v glavó:

»Pisan ptič je, glej, jereb, mu vitez gozdni pravimo, lahko bi 'jagrom' bil

za zgled, ker zvesto ljubi ženkico.«

Tepeni »jager« Hanza

Prepovedan sad najboljši

»Dokler je bil moj Janez divji lovec, ga ni bilo nikoli doma, zdaj ko je lovec, ga pa ne morem spraviti na lov.«

-Špula-

Prirodopis

Janez uči svojega sina: »Če krava dobi otroka, mu rečemo tele. Tele je tudi lovski pripravnik, ki na lovskem izpitu ne ve, da košuta povrže tele. Neumnega otroka v šoli ali doma krstijo za teleta. S teletom celo ozmerja sitna žena svojega priletneža moža. Nikdar pa še nisem slišal, da bi črvi rekli tele. Gotovo zato ne, ker je tako praktičen, da si nikdar ne more zlomiti noge...«

-Špula-

MALI OGLASI

Lovci, pozor! Naprodaj sta mlada re-sasta istrijanca, psiček in psička, v tretjem mesecu starosti, lepa, oba z zvezdo na čelu. Starša odlična goniča, pes državni prvak v lepoti (CAC) na letošnji mednarodni razstavi v Ljubljani. — Anton Indihar, Rašica 10, 61315 Velike Lašče.

Ugodno prodam polavtomatsko mavzerico na 10 nabojev, kal. 8 × 57. — Otoničar, puškar, Preska 26, 61215 Medvode.

Kupim starinska odlikovanja za zbirko. — Janez Hartman, T. Čečeve 7, 63000 Celje.

Prodajam mlade brak-jazbečarje, leglo 10. avgusta 1973. — Alojz Bandelj, Dol. Prapreče, 68212 Velika Loka.

Prodajam 14 kom. nabojev super-expres WH 8 g 7 × 66. — Tone Zdešar, Tržaška 118, 61000 Ljubljana.

Prodajam posavskega goniča s prav dobro oceno, starega 4 leta. Dam ga tudi na preizkušnjo za en teden. — Silvo Jurkošek, Žirovnica 19, 61434 Loka pri Zidanem mostu.

Zgubil se je brak-jazbečar Boro, star 5 let. Je jelenje rdeč, po trupu z močnimi ožigi, skoraj črn. Predvidevamo, da je pes v okolici Ljubljane. Kdor bi kaj vedel o njem, naj proti nagradi sporoči na: Lovska družina Črnomelj, 68340 Črnomelj, ali po telefonu na št. (068) 76-147.

Prodajam novo češko bokarico najnovejšega tipa, z menjalnimi cevmi, kal. 16—16 in 16—7 × 65 R ter s strelnim daljnogledom. — Rudi Šoberl, Ljubelj-ska c. 20, 61000 Ljubljana-Siška.

Prodajam dve nemški kratkodlaki ptičarki, po 7 mesecev stari. — Franc Živec, Vitovlje 50, 65261 Šempas.

OPOZORILO SODELAVCEM

Za izplačilo honorarjev za objavljene prispevke (članke, dopise, slike) v našem glasilu nam pošljite izjavo po naslednjem vzorcu:

Izjava

Podpisani
bivajoč (kraj, ulica, št., občina)

zaposlen v

izjavljam, da od 1. januarja t. l. do danes nisem imel za dopolnilno delo nad 2000 din dohodkov in bi moral zaradi tega odpreti žiro račun.

Dne

(Lastnoročni podpis)

Kdor pa ima žiro račun, naj nam pošlje njegovo številko!

Uredništvo

V počastitev Dneva republike prireja
Fotokino klub Diana pod
pokroviteljstvom Lovske zveze Kočevje
svojo

I. razstavo fotografij divjadi in lova

od 15. 11. do 1. 12. 1973
v galeriji — Kočevje

Razstava bo odprta vsak dan od 8. do 18. ure.

Vabimo vse člane kluba Diana in druge fotoamaterje in fotografe, da s svojimi »fototrofejami« sodelujejo na razstavi.

V poštev pridejo nekaširane črno-bele fotografije 30 × 40 cm in barvne 24 × 30 cm.

Fotografije bo ocenila strokovna žirija in avtorjem prvih treh najboljših črno-belih in barvnih posnetkov podelila diplome.

Avtorji naj pošljejo s podatki opremljene in ustrezno pakirane fotografije v roku do 10. 11. t. l. na naslov:

Fotokino klub Diana, 61000 Ljubljana, Župančičeva 9/I.

Vljudno vabimo vse lovce in druge ljubitelje narave, da si razstavo ogledajo.

Fotokino klub
DIANA

agrotehnika

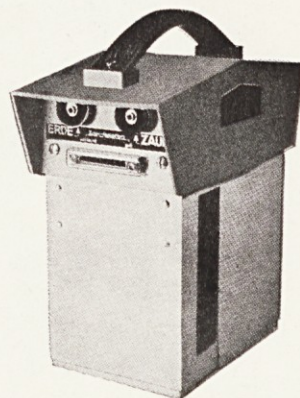

export - import, 61000 LJUBLJANA, Titova 38

Lovci, lovske družine!

Nič ni prezgodaj, če že sedaj skupaj s kmetovalci mislite na zavarovanje poljskih kultur pred divjadjo v prihodnjem letu! Za to so edino uspešni električni »pastirji« znamke KUBE. Zavarujejo kulture do 10 ha površine, trajanje baterije 4000 ur.

Se priporočamo za obisk v naših prodajalnah v CELJU, MARIBORU, MURSKI SOBOTI in LJUBLJANI

Barvna slika na zadnji strani:

GORSKA KRAJINA — neznan slikar

Naslikano sredi 19. stoletja.

Originalna slika je last Narodne galerije v Ljubljani.

